

Vysoká škola ekonomická v Praze

Bakalářská práce

2017

Barbora Musilová

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta podnikohospodářská

Studijní obor: Arts Management

Název bakalářské práce:

Územní rozvoj města Lomnice nad Popelkou

Autor bakalářské práce:

Barbora Musilová

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Vojtěch Kouba, Ph.D.

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma
„*Územní rozvoj města Lomnice nad Popelkou*“
vypracovala samostatně s využitím literatury a informací,
na něž odkazuji.

V Praze 17. ledna 2017

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu své práce
Ing. Vojtěchu Koubovi, Ph.D. za cenné připomínky při dokončování této práce.

Název bakalářské práce

Územní rozvoj města Lomnice nad Popelkou

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá územním rozvojem města Lomnice nad Popelkou, resp. památkově chráněných oblastí na jeho území. Práce popisuje historii města a zkoumá příčiny současného stavu památkového fondu. Popisuje a hodnotí snahy zastupitelů o obnovu staveb na území památkových zón, také prostřednictvím Strategie rozvoje města pro roky 2016 – 2023. Cílem práce je zhodnotit, do jaké míry se v tomto strategickém dokumentu podařilo reagovat na stav památkových objektů a současně potřeb obyvatel města.

Klíčová slova

městská památková zóna, památková péče, územní rozvoj, Lomnice nad Popelkou

Title of the Bachelor's thesis

Urban development of the town of Lomnice nad Popelkou

Abstract

This thesis deals with the urban development of Lomnice nad Popelkou and conservation areas within its territory. Describes the history of the city and examines causes of the current condition of the monument fund. Describes the efforts of the city representatives in buildings restoration, through the City Development Strategy for period of 2016 - 2023. This thesis assesses the extent to which this strategic document managed to respond to the condition of historic buildings and also the needs of city residents.

Keywords

municipal conservation area, historic preservation, urban development, Lomnice nad Popelkou

Obsah

Úvod	1
1. Územní vymezení a historický vývoj města Lomnice nad Popelkou	2
1.1. Stručná historie města a přírodní podmínky	3
1.1.1. Vývoj v období do roku 1618	3
1.1.2. Třicetiletá válka.....	4
1.1.3. Období po třicetileté válce	4
1.1.4. Období od počátku 19. století	6
1.1.5. Rozvoj průmyslu v Lomnici nad Popelkou	6
1.1.6. Současný život v Lomnici nad Popelkou	11
2. Památkově chráněná území.....	12
2.1. Nejvýznamnější budovy městské památkové zóny	12
2.1.1. Zámek.....	12
2.1.2. Radnice	14
2.1.3. Raně barokní kostel sv. Mikuláše z Bari	15
2.1.4. Lomnická zvonice	16
2.1.5. Pivovar	17
2.1.6. Bártova vila.....	20
2.1.7. Dům úřednictva	20
2.1.8. Tylovo divadlo	22
2.1.9. Budova Husova sboru	23
2.2. Vesnická památková zóna Karlov	24
2.2.1. Další památky lidového stavitelství.....	25
2.3. Ostatní významné památky v Lomnici nad Popelkou.....	27
2.3.1. Rohanský zámek a obora	27
3. Aktuální projekty na záchranu památkového fondu.....	29
3.1. Investiční projekty města na památkových objektech	32
3.1.1. Obnova zámku	32
3.1.2. Obnova budovy radnice.....	34
3.1.3. Obnova pivovaru a jeho okolí.....	34
3.1.4. Obnova historické zvonice.....	36
3.1.5. Obnova Bártovy vily	36
4. Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou	37
4.1. Zhodnocení Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou	41

5.	Podpora cestovního ruchu v Lomnici nad Popelkou	44
5.1.	Destinační management	45
5.2.	Zhodnocení destinačního managementu Lomnice nad Popelkou.....	47
5.2.1.	Systém klíčových produktů	47
5.2.2.	Distribuční cesty a sítě	48
5.2.3.	Politika značky Lomnice nad Popelkou	48
5.2.4.	Systém řízení kvality	49
5.2.5.	Systém řízení znalostí	49
5.2.6.	Organizace destinačního managementu	50
6.	Celkové zhodnocení rozvojových opatření města	50
6.1.	Obecná doporučení pro menší města s památkovými zónami	51
	Závěr.....	53
	Zdroje	55
	Seznam použité literatury	55
	Seznam obrázků	61
	Seznam tabulek	61
	Seznam příloh.....	61
	Přílohy	63

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá možnostmi ochrany kulturních památek Lomnice nad Popelkou v Libereckém kraji. Cílem práce je hodnocení rozvojové strategie města jako nástroje pro zachování a obnovu historického památkového fondu představovaného zejména městskou památkovou zónou, která byla ve městě vyhlášena roku 2003, a městskou částí Karlov, jejíž (tzv. Karlovské) náměstí s přilehlými roubenkami je od roku 1995 chráněno jako vesnická památková rezervace.

Městská památková zóna zahrnuje několik desítek nemovitých památek, mezi něž se řadí i budovy prohlášené za kulturní památku (např. zámek, radnice, kostel sv. Mikuláše z Bari) či národní kulturní památku (morový sloup a barokní kašna na Husově náměstí). Kromě těchto nejvýznamnějších staveb se však běžné objekty v památkové zóně nacházejí v neutěšeném stavu, který mnohdy neodpovídá získanému statusu. Přestože byla tato část města prohlášena za chráněné území před téměř patnácti lety, najdeme zde stále budovy, které vzhled města hyzdí a kazí tak celkový dojem. Zároveň jsou však patrné snahy městského zastupitelstva i soukromých vlastníků o postupnou obnovu těchto historických památek.

První část práce zkoumá vývoj města a zmiňuje se o jeho nejdůležitějších vlastních, kteří v něm zanechali své stopy. Pomocí příkladů ilustruje společenské i ekonomické podmínky vzniku a vývoje i současný stav nejdůležitějších památek.

V praktické části se práce věnuje současnosti města a iniciativám zastupitelů, které směřují k zachování historické hodnoty území. Hodnotí Strategii rozvoje města pro roky 2016 – 2023 a její jednotlivé součásti, ať už z nedávné doby či plánované do budoucna. Analýzou zmíněného dokumentu a vlastním pozorováním autorka hodnotí, jakým způsobem strategie reaguje na stav památkového fondu popsaného v první části práce.

Ve svém závěru práce rekapituluje historický vývoj města a příčiny současného stavu. Shrnuje působení aktuální rozvojové strategie města včetně a udává obecná doporučení pro rozvoj dalších měst obdobného charakteru.

1. Územní vymezení a historický vývoj města Lomnice nad Popelkou

„Lomnice nad Popelkou – město textilu, sladkostí a krásných vyhlídek“¹

Tak zněl slogan, který před půlstoletím lákal návštěvníky k letním i zimním pobytům do malebné oblasti v podhůří Krkonoš.

Lomnice nad Popelkou leží v Libereckém kraji, na území okresu Semily. Nachází se v blízkosti několika větších měst (Semily 14 km, Jičín 13 km, Turnov 20 km), do kterých obyvatelé cestují za prací a případně využívají další služby, kterých se jim v místě jejich bydliště nedostává. Podle statistických údajů k 31. 12. 2015 žije v obci 5586 obyvatel.

Lomnice nad Popelkou se rozkládá v západní části Podkrkonoší, v nadmořské výšce 478 m. V průběhu svého historického vývoje se stala přirozeným centrem menší spádové oblasti Lomnicko, dnes sdružené pod hlavičkou mikroregionu Tábor², nazvaného podle hory, která se nad městem tyčí.

Obec se nachází v turisticky atraktivní lokalitě Českého ráje, známé svým přírodním bohatstvím, stejně jako množstvím kulturních světských i sakrálních památek. Za zmínku stojí rozmanitost stavebních slohů, které lze ve městě nalézt – od památek roubené lidové architektury přes raně barokní zámek (dokončeno 1737), pozdně barokní kostel Sv. Mikuláše z Bari (1782) až po neogotickou radnici (1864) i některé památky moderní architektury jako je funkcionalistické Tylovo divadlo (1930). Mimo značného počtu významných staveb najdeme v oblasti i množství drobných památek jako jsou sochy na Karlovském náměstí, morový sloup na hlavním, Husově náměstí, pamětní desky v ulicích města či drobné sakrální stavby.

¹ Tento slogan údajně před půlstoletím lákal návštěvníky k letním i zimním pobytům do malebné oblasti v podhůří Krkonoš. (Drahoňovský, Poznáváme: Mezi střechou Čech a rájem, 1999)

² Uskupení zahrnuje menší obce v okolí – Bradleckou Lhotu, Holenice, Kyje, Novou Ves nad Popelkou, Syřenov, Tatobity, Žernov, obec Veselá a města Lomnice nad Popelkou, Rovensko pod Troskami a Železnice.

Více viz www.lomnicko.cz.

1.1. Stručná historie města a přírodní podmínky

O nejstarší historii Lomnice se do dnešních dnů nezachovalo mnoho historických pramenů, převážně kvůli požárům, které město v průběhu staletí několikrát zachvátily a zcela zničily staré rukopisy.

Pro zdejší drsné klimatické podmínky bylo Lomnicko osídleno nejspíše až na přelomu 12. a 13. století. Lomnice byla zpočátku dlouhou údolní lánovou vsí zahrnující nynější Starou Lomnici, vlastní Lomnici a Dolení Lomnici. Název vesnice Lomnice pravděpodobně vznikl od přídavného jména lomná, tj. voda lomozná, hlučná, popř. vytékající z lomů nebo s lomeným tokem. V tomto případě byla zmíněnou lomoznou vodou zřejmě říčka Popelka, který územím protéká a v místě osady se právě výrazně lomí (Fučík, 1928, str. 7). Do dnešní podoby se název, který v průběhu staletí procházel dlouhým vývojem, ustálil přibližně na konci 19. století. (Drahoňovský, Poznáváme: Mezi střechou Čech a rájem, 1999)³

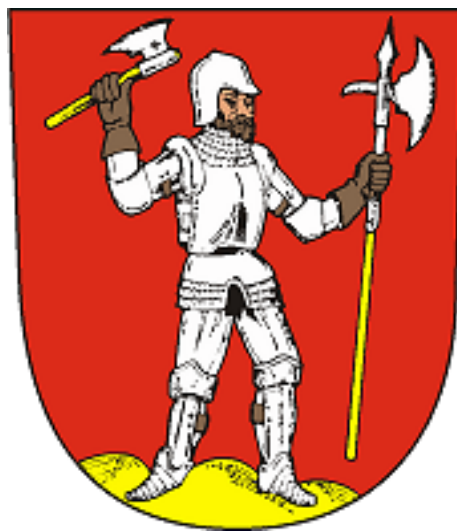
1.1.1. Vývoj v období do roku 1618

První zmínku o městě Lomnice nad Popelkou nacházíme v Dalimilově kronice v záznamu události z roku 1232, kdy zdejší obyvatelé polapili tatarského zvěda, který působil na nedalekém hrádku Kozlov. Tento Tatar⁴ byl následně dopraven do Prahy před tehdy vládnoucího krále Václava I. Na památku zmíněné historické události byl tehdejšímu rodu Košíků z Lomnice udělen do erbu tatarský zvěd, který později přešel i do znaku města Lomnice nad Popelkou. (Kuchyňová, 2007)⁵

Oficiální popis městského znaku na obr. 1 zní:

„Na červeném štítě stojí na zlatém trojvrší doleva kráčející ozbrojenec v otevřené přilbě a brnění stříbrné barvy s halapartnou v levici před sebou a s pozvednutou sekerou v pravici, zbraně jsou rovněž stříbrné se zlatými násadami.“ (Sedlák, 2014)

V následujících desetiletích se lomnické panství střídavě nacházelo v majetku Valdštejnů (14. století), významného českého rodu původem z okolí blízkého Turnova, a zpět Košíků z Lomnice, v jejichž správě bylo od roku 1397 do husitských válek, kdy rod vymírá po meči. Jako královskou odúmrť panství král Zikmund Lucemburský následně dal do užívání Hynku Krušinovi

Obrázek 1- městský znak Lomnice nad Popelkou; zdroj: www.lomnicko.info

³ V dalším textu je volně používán název Lomnice či Lomnice nad Popelkou bez rozlišování dobového označení

⁴ Dle výkladu historika Milana Myslivečka se mohlo jednat též o jednoho z cikánů, kteří v té době na naše území přicházeli. Pokud by tato teorie byla správná, jednalo by se o první doložení přítomnosti cikánů ve střední Evropě. (Drahoňovský, Co dnes víme o městském znaku Lomnice nad Popelkou, 1998)

⁵ Online záznam rozhovoru pro Radio Praha

z Lichtemburka, ten je ale nakonec přenechal dceři Beneše Košíka. V průběhu 15. století panství vystřídal několik dalších majitelů.

Roku 1524 byl zámek s přilehlým panstvím prodán Vilému z Valdštejna, jehož syn Václav Štěpanický z Valdštejna se v letech 1566 – 1567 zasloužil o renesanční přestavbu původní gotické tvrze na pohodlný renesanční zámek. Bohužel, stavba vyhořela již o dvacet let později při velkém požáru města roku 1590. Zasluhou zmíněného Václava bylo zajištění privilegia konání tří výročních trhů od roku 1561. Pro lomnické řemeslníky to znamenalo především další rozvoj jejich obchodu. (Historie, nedatováno) Právo hrdelní a právo várečné mělo město již z dob dřívějších.

1.1.2. Třicetiletá válka

Během třicetileté války byly majitelkami panství Apolena a Eliška z Valdštejna, které je však byly nuceny postoupit svému příbuznému Albrechtu z Valdštejna, významnému vojevůdci císařských vojsk během války. Ten panství potřeboval zřejmě kvůli zvyšujícím se výdajům na udržování vlastní armády. Po jeho zavraždění v roce 1634 se Lomnice vrátila do rukou Elišky z Valdštejna, nicméně město bylo ještě do konce války vyplněno švédskými vojáky a stav panství zpustošeného válkou byl žalostný.

Je pravděpodobné, že na nižším počtu obyvatelstva měla podíl také rekatolizace v pobělohorském období. V této době nebyla většina obyvatel katolického vyznání, důkazem obliby husitského hnutí mezi místními může být přejmenování hory Tábor z původního názvu Chlum a také dlouhou dobu používaný název města Lomnice nad Popelkou hory Tábor. Rokem 1627 začala první vlna rekatolizace, dle některých pramenů bylo tehdy až 90% obyvatelstva v oblasti nekatolické víry, drtivá většina z nich se rozhodla pro opuštění svých domovů. (Třicetiletá válka na Lomnicku, nedatováno) Po skončení třicetileté války začala druhá vlna rekatolizace, která dále stupňovala tlak na přijmutí katolické víry.

Vliv třicetileté války na Lomnici a její okolí dokládá záznam z urbáře sepsaného roku 1677 (Navrátil, 2015). Před válkou bylo na panství 366 usedlých, z toho 196 s potahy a 170 bez potahů⁶, v roce 1635 pouhých 231 usedlých, z toho pouze 27 s potahy, 204 bez potahů. Zbýlých 135 usedlostí bylo tzv. pokažených.⁷ Lomnické panství tehdy zahrnovalo celkem 17 vesnic, z nichž dvě (Košov a Nová Ves) byly vypálené.

1.1.3. Období po třicetileté válce

Po třicetileté válce se držitelé lomnického panství stali Morzinové, rod původem z Furlánska v severní Itálii. Jeden z členů rodu, Rudolf z Morzinu, získal za svou pomoc

⁶ Poddaní s potahy byli pro vrchnost důležitější, neboť vlastnili potah, tj. dva koně či dva voly, a mohli tak vykonávat tzv. potažní robotu – zapůjčili potah pro potřeby vrchnosti namísto povinné roboty

⁷ V tomto kontextu se jedná o zpustlé, zanedbané usedlosti (viz Staročeský slovník, dostupný na webu Ústavu pro jazyk český http://ujc.cas.cz/elektronicke-slovniky-a-zdroje/Starocesky_slovník.html)

Albrechtu z Valdštejna během války v Čechách tzv. inkolát⁸, současně byl také povýšen do panského a posléze i hraběcího stavu a do svého držení získal vrchlabské panství v severovýchodních Čechách. Po jeho smrti roku 1646 zdědil rodový majetek jeho bratr Pavel z Morzinu, který rozšířil panství o lomnické statky roku 1654.

Morzinové vládli na Lomnici po několik generací a zasloužili se o znovuoobnovení a rozkvět města a jeho okolí. Již v roce sepsání urbáře (1677) je doloženo 226 sedláckých usedlostí (s potahy) a 121 usedlých domkářů bez potahů, celkem 337 usedlých. Většinu pustých gruntů se tedy během třiceti let podařilo obsadit. Počet vesnic se rozšířil na osmnáct. Rozlehlé lomnické panství se tehdy rozkládalo

„Od lesa zvaného Doubravského položeného proti vsi Kyje, hraničí panství Lomnice s gruntů (...) až k mostku v Pekle, zvaném Mezihůří. Od tohoto místa začínají hranice s panstvím Skály, od louky Václava Peterky (...) odtud jdou hranice na kopec, až pod pustý hrad Kozlov. (...) Od hradu Kozlova jdou hranice dolů (...) k dolům a gruntům zvaným Vrtimachovy doly, (...) běží vedle lesů a polí vsi Veselé a Tatobity, až k Zelenému háji a Mezenici. Odtud jdou na Komárov a kolmo na kopec, kde se nalézá hraniční kámen, klesají ke Slánskému potoku, ke skále nebo kameni. Odtud od skaliska následuje vysoký kopec a les zvaný Javorník (...) Od tohoto místa začínají hranice se semilským panstvím a jdou až ke Světlé, do vsi Slaná, odtud (...) směrem na Blaživky (...) až na Vyniklý, za vsi Pohoří a pokračují dále s kumburským panstvím až pod hrad Kubmurk (...) Odtud zase směřují k lesu na Doubravsko pod Tábořem (kde hranice začínají), ležící proti vsi Kyje, a v tomto kruhu a punktu končí a uzavírá se panství Lomnické“. (Navrátil, 2015, stránky 244-245)

O značných investicích do dominikálního hospodaření svědčí i to, že do roku 1677 fungovalo na lomnickém panství pět poplužních dvorů⁹ a dva ovčiny. Všechny byly k datu sestavení urbáře vystavěny ze dřeva a zčásti také z kamene, osázeny čeledí, vybavené dobyt看, poli i pastvinami.

Například pro Lomnický dvůr urbář uvádí obytnou budovu pro čeled', zděný ovčín až pro 300 ovcí, stodolu se třemi mlaty, ovocný sad a dvě chmelnice. Dále k němu náleželo množství polí, na kterých se pěstoval len. Za práci na lněném poli a jeho řádné zpracování (lámání, česání, předení) se poddaným vyplácelo 5 krejcarů za každou dlouhou štučku¹⁰. (Navrátil, 2015, stránky 234 - 235)

Tkaní plátna ze štuček lnu již bylo považováno za specializovanou činnost prováděnou řemeslníky – tkalci, nikoli jako součást povinné roboty. Tkalci dostávali od vrchnosti za kopu¹¹ plátna od 14 krejcarů do 1 zlatého 10 krejcarů za nejjemnější kusy. (Navrátil, 2015, str. 230)

⁸ Povolení usídlení s majetnictvím zboží na daném území, inkolát tak řadí svého majitele mezi tamější zemskou šlechtu

⁹ Poplužní dvůr je historické označení pro bohatší vrchnostenské usedlosti, ke kterým náležela dominikální půda, spravovaná přímo šlechtici. Práci na ní zajišťovala robotní či námezdní síla.

¹⁰ Štučka lnu = 6 přáden, což je přibližně 4800 nití

¹¹ 60 kusů

Na panství se dále nacházelo osm panských mlýnů (jeden z nich důsledkem požáru byl v době sestavení urbáře pustý) a tři pily. Počet rybníků byl z devatenácti rozšířen na 21.

1.1.4. Období od počátku 19. století

Roku 1834 zakoupili Lomnici Rohanové, původně francouzský šlechtický rod, jehož někteří členové se v Čechách usadili po Velké francouzské revoluci. Potomci prvního majitele panství, knížete Karla Alaina Gabriela z Rohanu, působili na Lomnicku až do roku 1945.

Během této doby došlo k významným změnám ve způsobu správy oblasti, neboť v roce 1848 bylo zrušeno poddanství v celé zemi. Lomnice získala správu do svých rukou a chod města zabezpečovali úředníci v čele se starostou (purkmistrem). Rada města se sestávala z 30 zastupitelů.

Koncem 19. století došlo vlivem národního obrození k nebývalému rozvoji spolkové a dobrovolnické činnosti. Již roku 1862 vznikl mužský pěvecký spolek „Bořivoj“, který pod tímto jménem funguje dodnes. Z původního studentského spolku vznikl postupně divadelní spolek ochotníků Tyl, který hrál v radničním sále dobové hry.

V té době byly vlastenecké hry přijímány s nadšením zejména proto, že obyvatelstvo města bylo vždy ryze české, s nepatrným zastoupením německé a židovské populace. (Lomnice nad Popelkou - Město - Česká republika - Liberecký kraj, nedatováno) Pro nepřítomnost židovské menšiny na území města lze možná hledat příčinu už v roce 1678, kdy tehdejší hrabě Pavel z Morzinů, zakázal Židům jezdit do Lomnice na trhy. Stalo se tak na žádost lomnických měšťanů. (Jakubec, 2002, str. 122) Židé se tak usadili spíše v okolních obcích (Turnov, Rovensko pod Troskami, Tatobity).

Spolkový život v Lomnici nad Popelkou zahrnoval vzdělávací, kulturní i sportovní spolky. Díky dobrovolnické aktivitě mnohých z nich byla například počátkem 20. století postavena nová budova divadla. V novém divadle hrával spolek velmi často, aby splatil dluhy, které mu, i přes četné mecenášské dary, významně narostly z důvodu výstavby objektu. (Morávková, Z historie lomnického ochotnického divadla, 2015)

Díky místnímu učiteli Josefu Petrákovi bylo založeno městské muzeum, ve kterém bylo uloženo přes 4000 předmětů. Od roku 1945 sídlí toto muzeum v tzv. Hrubém domě na náměstí.

1.1.5. Rozvoj průmyslu v Lomnici nad Popelkou

V průběhu 19. století došlo vlivem celospolečenských změn k prudkému rozvoji průmyslu, který dosáhl v místních poměrech pozoruhodných výsledků. Hospodářský rozkvět města podpořila i železnice, která byla do městečka přivedena roku 1906. V oblasti se rozvíjelo zejména zpracování lnu, dále výroba proslulých lomnických sucharů a ostatních cukrovinek a také strojírenský průmysl.

Textilní průmysl – továrna P. A. Šlechty

Velkou tovární tradici má v Lomnici nad Popelkou především textilní průmysl. Již roku 1808 byla založena firma, která byla mezi českými tkalcovnami lnu a konopí pokládána za nejvýznamnější. (Vališka, 2000)

K významnému rozšíření jejího působení přispěla v roce 1910 výstavba nové továrny, kterou vystavěl Bedřich Šlechta, pravnuke původního zakladatele Petra Augusta Šlachty. Moderní mechanická tkalcovna lněného zboží se 60 stavů se brzy rozrostla až na 200 stavů. Výroba byla zaměřena především na vozové plachty, příkrývky na koně, pytle, hadice, řemeny, slamníky, žíněny a další. (Továrna P. A. Šlechty - Technoleno 01: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou, 2015) V roce 1938 byla dosud veřejná obchodní společnost přeměněna na společnost akciovou, která zaměstnávala až 1000 lidí. Firma rozvíjela i sociální programy pro zaměstnance, ubytování pro své úředníky či ubytovny a domky pro dělníky.

Po druhé světové válce došlo ke znárodnění celého podniku a jeho začlenění do kolosu Českých lnářských textilních závodů, které zahrnovaly textilní podniky v Lomnici nad Popelkou, Jilemnici, Svitavách a Hlinsku. Postupem času se tyto závody specializovaly na produkci textilu pro ostatní průmyslová odvětví. Jak uvádí Vališka (2000, str. 23)

„podnik se stal největším producentem technických látek pro potřeby průmyslu cukrovarnického, gumárenského, keramického, chemického, kovodělného, leteckého, dolů a hutí. Při výrobě se používaly téměř všechny druhy textilních surovin: přírodní i umělé hedvábí, len, konopí, juta, bavlna, vlna, velbloudí srst, papír, žíně.“

Původní kvalitní výrobky se postupem času začaly vyrábět spíše na kvantitu a zcela se upustilo od výroby konfekce či textilu pro domácnosti.

Po zlomovém roce 1989 se firma pokusila transformovat a přizpůsobit se novým tržním podmínkám. Díky vstupu zahraničního kapitálu a spolupráci s firmou Mehler AG dostaly lomnické textilní závody novou perspektivu. Z tradičního zpracování lnu a bavlny se zcela se přeorientovaly na zpracování syntetických materiálů.

Budova Šlachtovy továrny zatím není kulturní památkou, nicméně zůstává i nadále důležitým symbolem průmyslové tradice Lomnice nad Popelkou.

Obrázek 2 - budova firmy P. A. Šlechta postavená roku 1910; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Tkalcovna Vincence Mastného

K dalším významným zpracovatelům lnu a bavlny patřila čtyřpatrová mechanická tkalcovna Vincence Mastného postavená roku 1855. Tradice prodeje bavlněného zboží byla v rodině Mastných již od počátku 19. století, kdy otec Vincence Mastného začal odebírat od „domácích“ tkalců bavlněné zboží. Jeho syn následně v tomto obchodě pokračoval a „zaměstnával“ takto až 1500 drobných tkalců. To mu následně umožnilo rozšíření výroby. Jeho továrna byla na svou dobu velmi moderně vybavena.

„Továrnu (tkalcovnu na bavlněné zboží a šlichtovnu) tvořila jedna hlavní budova a dvě vedlejší. Jako pohonná síla v továrně působil vysokotlaký parní stroj o výkonu 12 HP ze strojírny Františka Ringhoffer v Praze a cylindrový parní kotel o výkonu 16 HP od téhož výrobce. Válcový parní kotel o výkonu 12 HP, který dodala firma Daněk a spol. sídlící v Karlíně, sloužil k vaření příze upravené šlichtou a k jejímu sušení. Dále tu byly umístěny 4 soukací stavy, 18 postřihovacích strojů, 3 anglické šlichtovací stroje, šlichtovací stroj skotské výroby, 40 mechanických tkalcovských stavů podle anglického systému a 300 regulátorových stavů. Firma v továrně zaměstnávala na 450 lidí, mimo továrnu obsluhovalo 500 regulátorových a 400 ručních stavů na 1100 pracovníků. Roku 1871 disponovala továrna 550 stavy, kolem roku 1900 již 850 mechanickými stavy.“ (Morávková, Továrna Mastných na Karlově: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou, 2016)

Úspěšný rozvoj továrny byl narušen občanskou válkou v USA (1861 – 1865), která celosvětově ovlivnila obchod s bavlnou. Ceny rychle klesaly a výroba v lomnické

továrně se zastavila. Vincenc Mastný byl donucen prodat část majetku a přišel mimo jiné i o továrnu-přádelnu v nedalekém Vrchlabí. Po skončení občanské války v USA došlo opět k oživení průmyslu a výroba pokračovala až do hospodářské krize, definitivně ukončena byla roku 1932. (Morávková, Továrna Mastných na Karlově: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou, 2016)

Po Únoru 1948 byla továrna, tak jako ostatní podniky ve městě, znárodněna a sloužila jako člunkárna pro místní firmu Elitex. Objekt je dnes využíván Střední odbornou školou, která nabízí širokou škálu řemeslných učebních oborů.

Strojní výroba – společnost Elitex

Další z významných lomnických továren byla dílna Josefa Horáka, postavená roku 1827. Tento vyučený zámečník zpočátku vyráběl pouze zámky a drobné potřeby pro řemesla a hospodářství. Jeho syn rodinnou dílnu převzal a významně rozšířil. Soustředil se především na výrobu hospodářských strojů a také strojů na výrobu textilu. V roce 1865 postavil továrnu a již v 80. letech 19. století zde používal parní stroj a elektrické osvětlení. Postupně provoz rozšířil o slévárnu, v roce 1930 jeho firma zaměstnává na 200 lidí.

„Firma byla jediná svého druhu v Československu a konkurovala i západoevropským společnostem. Za první republiky vyvážela do celé Evropy, ale i do Egypta, Palestiny či Mexika.“ (Továrna firmy J. Horák - Elitex: Lomnice nad Popelkou, 2016)

Během druhé světové války začala továrna vyrábět pro zbrojní průmysl prostřednictvím České zbrojovky Brno, čímž uchránila své zaměstnance od nucených prací pro Třetí říši. (Továrna firmy J. Horák - Elitex: Lomnice nad Popelkou, 2016) Také tato továrna se nevyhnula znárodnění v roce 1948 a opětovné privatizaci po roce 1989. Již pod názvem Elitex je podnik vrácen do rukou potomků posledního majitele Františka Horáka. Ti v Lomnici obnovují zpracování šedé litiny. Od roku 2005 má továrna nového majitele, který zde odlévá hliníkové výrobky.

Mimo velkého podniku rodiny Horákových fungovala také menší rodinná továrna bratří Ouhrabkových, která vyráběla kávové mlýnky, stolní i nástěnné, mlýnky na koření a další výrobky. Po znárodnění v roce 1948 se podnik stal součástí Kovozávodů Semily a v současné době pracuje pod hlavičkou firmy LODOS s. r. o., kterou založili v roce 1991 vnuci bratří Ouhrabků.

Výroba lomnických sucharů – továrny A. a J. Jíny

Dalším odvětvím, které zajistilo Lomnici nad Popelkou proslulost, byla výroba cukrářských a perníkářských výrobků. Ta navazovala na tradici výroby sladkého pečiva od roku 1580. K rozšíření obliby lomnických sucharů došlo díky častým a hojně navštěvovaným náboženským poutím na horu Tábor. Suchary tehdy v Lomnici pekli jednotlivci i celé rodiny. Výrobu proslavily zejména dvě firmy bratrů Jínových, závody Antonín Jína a Josef Jína.

Rodinný podnik byl původně založen jejich otcem, Michalem Jínou, v roce 1810. Zpočátku byla výroba primitivní, stejně jako distribuce sucharů na zádech v nůši do okolních větších průmyslových měst.

Roku 1848 převzal podnik jeho starší syn, Josef Jína. Pod jeho vedením se závodů dařilo a výroba byla značně rozšířena. Ještě stále se však zůstávalo u ruční práce. Způsob výroby modernizoval až další pokračovatel rodu, Hynek Jína, který roku 1879 továrnu převzal. Instaloval nové stroje a rozšířil výrobu o nové druhy cukrovinek, například oplatky a plněné desertky. V roce 1893 zaměstnával 30 dělníků a díky odbytů si mohl dovolit otevřít prodejnu na Husově náměstí. V té době dodával své suchary či oblíbené modlitbičky do celého Rakouska-Uherska. Výrobky Josefa Jíny získaly mnoho ocenění, mimo jiné i čestnou cenu na Jubilejní zemské výstavě v roce 1891. (Marhold, 1999, str. 25) Po první světové válce došlo k dalšímu rozšíření podniku a stavbě nové továrny. Většina výroby byla již plně mechanizována, i přesto ale následníci Josefa Jíny zaměstnávali v roce 1939 až 300 zaměstnanců. (Marhold, 1999)

Mladší syn Michala Jíny, Antonín, se původně vyučil cukrařině v pekárně svého bratra Josefa. Mezi bratry ale postupem času došlo k neshodám, které vyvrcholily Antonínovým odchodem do světa „na zkušenou“. Po svém návratu otevřel na lomnickém Husově náměstí podnik v blízkosti prodejny svého bratra a přímo mu tak konkuroval výrobou levnějšího druhu proslulých sucharů. Na místě jeho tehdejší prodejny najdeme cukrárnu až do dnešních dnů.

V roce 1912 došlo k modernizaci továrny a rozšíření výroby až čtyřnásobně díky zavedení nepřetržitého provozu. (Továrna firmy Ant. Jíny - Čokoládovny: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou, 2016) Podnik Antonína Jíny se soustředil především na levné trvanlivé suchary dodávané armádě během první světové války. Díky tomu se podařilo shromáždit dostatečný kapitál na nákup pozemků. V letech 1925 – 1927 vyrostla nová, moderní parní továrna na cukrovinky.

V roce 1948 byly továrny obou bratrů Jínových znárodněny. Vzniklý Národní podnik Lomnický průmysl sucharů a dětské výživy byl v oblasti dětské výživy největším výrobcem v Československu.

Po převratu v roce 1989 byly závody privatizovány a ve městě krátce působila firma Nestlé, která výrobu cukrovinek v Lomnici nad Popelkou ukončila v roce 2000 kvůli vleklým sporům s restituenty. Výrobu sucharů obnovil v roce 2010 v Lomnici potomek Josefa Jíny (Hoření, 2010), nikoli však už v prostorách bývalé rodinné továrny. Původní tovární prostory slouží nyní jako sídlo několika menších firem.

Výrobou tradičních sucharů se v Lomnici a blízkém okolí zabývají také menší výrobci a téměř v každé cukrárně používají „svůj“ tradiční recept.

1.1.6. Současný život v Lomnici nad Popelkou

V období po druhé světové válce se město profilelo převážně jako průmyslové a pro lomnické památky představovalo spíše období ztrát. Nová panelová výstavba se naštěstí nedotkla historického jádra města a vyrostla mimo toto území. Došlo však k zániku mnoha historizujících fasád z přelomu 19. a 20. století a zejména k demolici posledních roubených domů, které se nacházely na Husově náměstí. (Kesner, 2010, str. 35)

V současné době ve městě nadále působí množství kulturních a sportovních spolků, které zaštiťují a iniciují bohatý společenský život. Divadelní spolek Tyl se po roce 1995 stal organizátorem hudebně dramatického festivalu Lomnické kulturní léto a v roce 1998 také pravidelným pořadatelem Krajské přehlídky Jizerské oblasti Svazu českých divadelních ochotníků.

Město v posledních dvaceti letech realizovalo významná zlepšení prostoru pro život obyvatel zejména úpravou veřejných prostranství. Významně se přistoupilo k revitalizacím městských parků (oblast Tyršova parku, park u divadla, školní park) a drobných zákoutí a proluk.

Významná je i podpora volnočasových aktivit a zdravého životního stylu místních občanů prostřednictvím výstavby či obnovy nemalého počtu sportovišť. V uplynulých letech byl například zastřešen a opraven zimní stadion, vyrostla moderní sportovní hala včetně atletického oválu a díky iniciativě lyžařského sportovního klubu byl roku 2007 modernizován i lyžařský můstek v Popelkách.

2. Památkově chráněná území

V Lomnici nad Popelkou byla od počátku 90. let postupně ustanovena tři plošná památkově chráněná území, zahrnující především centrum města a oblast s výjimečně zachovalými stavbami podkrkonošského lidového stavitelství. Soubor těchto budov byl do programu ochrany zařazen již v roce 1995 jako vesnická památková rezervace Karlovské náměstí. V roce 1998 následovalo Památkové ochranné pásmo souboru nemovitých kulturních památek Lomnice n. P., jehož hranice jsou v podstatě totožné s Městskou památkovou zónou, která byla v centru města vyhlášena roku 2003 a platí dodnes. Území MPZ se rozkládá na celkové ploše 18,5 ha a zahrnuje 19 nemovitých kulturních památek. (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016)

2.1. Nejvýznamnější budovy městské památkové zóny

Památkově chráněné budovy v městské památkové zóně se nacházejí převážně na trojúhelníkovém Husově náměstí nebo v jeho těsné blízkosti.¹² Zástavba odpovídá dřívějšímu půdorysu města a jeho historické parcelaci. Historické jádro města a jeho uspořádání vychází zejména z klasicistní přestavby po velkém požáru roku 1826. Husovo náměstí je plochou 84 arů a středovým ostrůvkem největším náměstím v širším regionu obce (nepočítáme-li Jičín). Neobvyklé rozměry naznačují, že Lomnice nad Popelkou byla původně zakládána s většími ambicemi, než jaké jí později přisoudily okolnosti. (Drahoňovský, Památkové zóny: Lomnice nad Popelkou, 2004, str. 16)

2.1.1. Zámek

Zámek v Lomnici nad Popelkou je nejvýznamnější budovou ve městě. Odpradávná byl sídlem a reprezentačním prostorem majitelů lomnického panství.

Historické prameny neuvádějí, v jaké době se v Lomnici poprvé objevila nějaká forma panského sídla, došlo k tomu nejspíše na počátku 14. století. První věrohodnou zmínku o existenci vsi Lomnice a farního kostela máme až k polovině 14. století, kdy vyvrcholil spor Jana Košíka z Lomnice a krále Václava IV. Na základě analýzy mapy stabilního katastru z roku 1842 a lokace tvrze a farního kostela pak Novák (2011, str. 154) dochází k tomu, že tvrz a farní kostel vznikly pravděpodobně současně s lokací vsi na počátku 14. století. Při pohledu na mapu stabilního katastru je také při jihozápadní straně zámku zřetelný zvláštní podkovovitý útvar, který lze interpretovat jako pozůstatek příkopu gotické tvrze. Na základě toho rekonstruuje pravděpodobný půdorys tehdejší stavby.

Pokud budeme vycházet z historického urbáře z roku 1677, byl původní areál zámku či tvrze skutečně kruhový a navíc uzavřený obrannou zdí:

„Je postaven z kamene a dobrých zdí do kruhu, obklopen dvojitou zdí a vyzděným hradním příkopem, kterým se přes něj dá jet na koni i vozem k první

¹² Mapa centra města viz příloha č. 1

bráně klenuté z kamene. V zámku se nachází ještě jeden most, po kterém se vjede nebo vejde dovnitř. Je tu krásná věž, s dobrým flankováním¹³, v ní je v dobré výšce brána.“ (Navrátil, 2015, str. 232)

V zámku, resp. tvrzi se v době sepsání urbáře nacházela světnice pro čeledí a komora na spaní, kuchyně a ještě jiná kuchyně pod zemí, pekárna, předsín s kamny, další světnice s komorou, studnice, odkud se vědry tahala voda, a schody do druhého patra zámku. To sestávalo ze síně s předsíní, odkud bylo možné přejít přes padací most a dále ze sedmi „pěkně klenutých komor“. V patře se nacházely zejména panské pokoje, kaple, kancelář, jídelna a dva sály. Pod střechu bylo možné ukládat obilí či jiné věci do čtyř k tomu určených komůrek. Prostory se používaly k předsoušení a také skladování. Střecha celého zámku byla šindelová.

Uprostřed zámeckého nádvoří stála kašna, do níž byla voda vedena trubkami a z ní se odváděla pomocí klenutého kanálu spolu s ostatní odpadní vodou do zámeckého rybníka. K zámku dále náležel park a také zdí obehnaná zahrada s ovocnými stromy. V zahradě se pěstovala zelenina pro zámeckou kuchyni. Touto zahradou protékal potůček, jehož voda se sváděla rourami do blízkého pivovaru a vinopalny, kde se pálila kořalka. (Navrátil, 2015, stránky 232-234)

Již ve vlastnictví Morzinů byl zámek ke koncem 17. století přestavěn v tehdy módním barokním stylu s valašskou střechou. Karel z Morzinů však kvůli nedostatku financí dokončil pouze polovinu zámku. Původně zamýšlený zrcadlový efekt tak dodnes dotváří pouze dnes již vzrostlé stromy naznačující původní záměr stavitele.

O dostavbě zámku v menším rozsahu roku 1737 hovoří i tzv. *stará pamětní kniha Lomnická*, z níž cituje i August Sedláček ve své knize *Hrady, zámky a turze Království Českého, díl V: Lomnice zámek* (úryvek citován z (Novák, 2011, str. 153)): „Roku 1737 byl dostavěn nynější, vrchnostenský lomnický zámek dle tehdejšího obzoru (tj. způsobu), ale jen polovice toho stavení postavena jest. On měl býti do čtyř úhlů, ve prostřed okrouhlý dvůr a veskrz průjezd.“

Namísto výstavby protilehlého křídla zámku bylo výrazněji ozdobeno boční křídlo směrem k Husovu náměstí – na tomto křídle najdeme členitější barokní fasádu s mansardovou střechou. Záznam o této přestavbě je možná zmíněn i v dříve citovaném urbáři, který uvádí, že „po pravé ruce, kde se jede do zámku první branou, je budova dole klenutá, (...) nad ní měly být vystaveny ještě pokoje, ale roku 1670 to bylo změněno. Nově byla postavena dvě podlaží.“ (Navrátil, 2015, str. 233)

Toto nesymetrické ozdobení bylo zachováno i při následných opravách a dnes v čele boční fasády najdeme i rodový erb Rohanů, dalšího rodu s významným vlivem na rozvoj Lomnice nad Popelkou.

¹³ Vystupující prvek na věži, umožňující její obranu a střelbu až k její patě, aniž by byl obránce nucen se vyklonit a vystavit se tak nebezpečí zásahu

Obrázek 3 -Původní podoba zámku, stav na začátku 20. století; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Do vlastnictví knížat z Rohanu se lomnický zámek dostává roku 1834 z rukou obchodníka Ignáce Falgeho, který jej koupil od Morzinů koncem 18. století.

Za vlády Morzinů a Rohanů na zámku sídlil vrchnostenský úřad a tak tomu zůstalo i po zrušení poddanství roku 1848. Město nechalo zámek upravit pro potřeby c.k. okresního soudu – bylo nutné místnosti adaptovat na kanceláře a také vězení pro potřeby soudu. Roku 1919 koupilo zámek od knížete Dr. Alaina Antonína Rohana sdružení Živnostenský klub, které provedlo další úpravy objektu pro využití pro své účely.

V novodobé historii (od poloviny 20. století) zde sídlily Lidová škola umění, Technické služby či klub důchodců. Dnes zámek spravuje městské Kulturní a informační středisko, které jej využívá pro společenské, reprezentativní, kulturní a vzdělávací účely. V letech 2008 – 2010 zámek prošel rozsáhlou obnovou.¹⁴

2.1.2. Radnice

První zmínky o radnici najdeme už ve spisech z 16. století. Původní dřevěná stavba stávala až do roku 1706 uprostřed rynku v místech, kde se dnes nachází barokní kašna a socha Mistra Jana Husa.

Při velkém požáru Lomnice roku 1590 shořela, stejně jako další významné budovy ve městě. O téměř dvacet let později, když lomniční měšťané nashromáždili dostatek prostředků, byla vybudována na stejném místě a ze stejného materiálu. Trvalo

¹⁴ Více viz kap. 3.1.1

bezmála dalších sto let, než tehdejší majitel panství, Jan Rudolf z Morzinu, navrhl novostavbu na místě sešlé hospody v rohu náměstí, kde radnice stojí dodnes. Budova byla vystavena v roce 1724 z cihel a kamení, s podloubím a čtverhrannou kamennou věží s hodinami.

Během následujících 150 let radnice znovu dvakrát vyhořela, čímž došlo ke ztrátě cenných historických listin a knih. Na základě projektu Josefa Pruvota, ředitele stavební kanceláře majitele panství Kamila Rohana, byla roku 1864 postavena nová kamenná radnice v neogotickém stylu, v níž našly místo, kromě městského úřadu a průmyslové školy, také divadlo, záložna, knihovna, několik obchodů a muzeum, postupem času i městská policie a četníci.

Roku 1903 byla budova přestavěna a původně jednoduchá fasáda byla ozdobena dle návrhu lomnického stavitele Jaroslava Hrubého. Do průčelí byl vsazen městský znak a také přibyl balkon nad vstupními dveřmi. Fasádu ozdobily nové dekorační prvky (např. pilastry) a malované stylizované znaky deseti lomnických řemesel - kovářů, tkalců, zedníků, řezníků, sedmera řemesel, bednářů, pekařů, mlynářů, ševců a obchodníků (při renovaci radnice roku 1953 byly obnoveny akademickým malířem Pavlem Korbelářem). (Radnice: Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou, 2015)

2.1.3. Raně barokní kostel sv. Mikuláše z Bari

V dolní části Husova náměstí stával již od 14. století dřevěný kostlík, který však v roce 1590 shořel při požáru města. Roku 1592 byl postaven nový, kamenný kostel, ze kterého se ovšem do dnešních dnů zachovala pouze krypta a dva mramorové náhrobky někdejších majitelů Lomnice Václava Štěpanického z Valdštejna a jeho manželky Elišky z Martinic.

Ke zboření kostela došlo v roce 1781 a zároveň ihned započala výstavba nové budovy podle návrhu stavitele Antona Teimera. Základní kámen byl položen 13. června 1781 a celý kostel dokončen o rok později.

Jedná se o jednolodní barokní stavbu na obdélníkovém půdorysu, zakončenou na východní straně presbytářem s patrovou sakristií. Nad presbytářem stojí štíhlá věžička (sanktusník). Na výzdobě kostela se podíleli především sochař Jan Hájek z Kosmonos a pražský malíř Fidelius Weibel. (Morávková, Kostel sv. Mikuláše z Bari; Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou, 2015)

V roce 1849 postihl kostel další velký požár, který ze stavby zanechal pouze obvodové zdi a část klenby kostela. Zbytek klenby se propadl, zničen byl i mobiliář. K obnově budovy došlo o tři roky později, roku 1882 přibýly i nové varhany z dílny lomnického varhanáře Josefa Kobrleho. Poslední výraznější opravy kostela proběhly v roce 2002.

V průčelí kostela najdeme rodový znak Rohanů, posledních majitelů panství a významných donátorů kostela.

V blízkosti kostela se nachází mariánský morový sloup z roku 1713, který byl zbudován jako výraz vděčnosti obyvatel města za odvrácení morové pohromy. Štíhlý hranolový sokl vyobrazuje v reliéfu ukřižování Krista. Na tomto podstavci se tyčí pět metrů vysoký sloup zakončený korintskou hlavicí se soklíkem, na kterém stojí socha Panny Marie Lomnické, patronky města. Na balustrádě jsou v rozích umístěny sochy sv. Jana Nepomuckého, sv. Šebestiána, sv. Vavřince a sv. Rozálie. (Mariánský morový sloup, 2015)

Na náměstí se dále nachází také barokní kašna z šedého pískovce, v současné podobě vystavěná ve druhé polovině 19. století. Její čtvercový bazén je ve středu osazen trojbokým pilířem s reliéfním zdobením, s mísou a vrcholovou korouhví.

2.1.4. Lomnická zvonice

Historická zvonice je nejstarší stojící budovou ve městě. Její historie sahá až do roku 1652, kdy byla vystavěna na místním hřbitově. Dřevěná hranolová zvonice je pravděpodobně ještě starší a na nynější šestibokou zděnou základnu byla přenesena z dřívějšího umístění u kostela sv. Mikuláše z Bari. Zastřešena je čtyřstrannou stanovou střechou, jež je kryta dvojité kladeným řezaným šindelem. Vrcholová korouhev je zakončena čoučkou a dvouramenným křížem.

V jejím prvním patře nyní visí zvon z roku 1591, který však není zcela původní. Ze zvonu, který nechala hraběnka Eliška z Martinic pro lomnickou farnost odlít roku 1591, zbyl pouze nápis dokládající objednání jeho zhotovení u zvonaře na Novém Městě pražském, Briekciho z Cimperku.

Tento zvon v roce 1755 pukl a tak byl o rok později nákladem věřících přelit Zachariášem Ditrichem. (Morávková, 2015)

Obrázek 4 - zvonice na hřbitově; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Zvonice měla až do první světové války pět zvonů (tři větší a dva malé), které však byly v letech 1916 – 17 ve valné většině zrekvírovány kvůli nedostatku potřebného materiálu pro zbrojní průmysl. Kromě jednoho malého zvonku a zmíněného zvonu od Elišky z Martinic z konce 16. století se tedy žádný z nich nedochoval a na zvonici nyní visí zvony pouze dva.

Od roku 2011 byla spolkem novodobých dobrovolných zvoníků v Lomnici obnovena tradice zvonění na nedělní a sváteční poledne.

2.1.5. Pivovar

První zmínky o pivovarnictví na Lomnicku nalezneme již v textech z poloviny 15. století, konkrétně roku 1462, kdy je zaznamenáno, že městečko vyženil i s pivovarem, sladovnou, domy, krčmami a podacím rytíř Aleš Šanovec ze Šanova. Dá se tedy předpokládat, že skutečné počátky lomnického várečnictví pod patronací místního měšťanstva sahají až do pozdního středověku. (Jákl, 2012, str. 164) Tuto tezi podporují také archeologické nálezy z průzkumu prováděného v průběhu opravy objektu v letech 2009 – 2010¹⁵, kdy byly v blízkosti areálu pivovaru nalezeny zbytky středověké pískovcové dlažby a také úlomky keramických nádob a výrobků z kůže, jejichž stáří lze datovat až do 14. – 15. století. (Novák, 2011, str. 151)

Lomnický pivovar byl vždy těsně spjat se zdejším zámekem, resp. dříve se středověkou tvrzí. Původně konali první várky místní měšťané – patroni obce. Podle tehdejšího práva měla možnost varů pouze města či církevní organizace, z tohoto důvodu tedy nebylo vaření piva vrchností běžné. To změnila tzv. Svatováclavská smlouva ze dne 28. září 1517 podepsaná králem Ludvíkem Jagellonským, již se šlechtě dostalo podobné výsady. Vzhledem k nálezům rozsáhlých tří rozsáhlých sklepů v původní tvrzí lze předpokládat, že již začátkem 16. století v Lomnici probíhala tzv. várečenská souběžnost, což znamenalo konání měšťanských i vrchnostenských várek současně. Jak uvádí Jákl (2012, str. 165) „šlechta až do závěru středověku sladovnictvím a várečenstvím spíše opovrhovala, než aby podobné hospodářské činnosti byla náklonná. Právě změnami poměrů, které přinášel novověk, velmi brzy pochopila význam pivních varů.“

Původní budova pivovaru a sladovny se nacházela v místech nynějšího obytného domu č.p.112, pod hrází tehdejšího zámeckého rybníka. Pozůstatky této stavby byly nalezeny při několika příležitostech – již v roce 1792 došlo k přestavbě budovy na koželužnu Josefa Kováře a objevení historického zdiva bývalé sladovny. V průběhu dalších let procházel objekt řadou změn, při nichž byly nalezeny další pozůstatky starého pivovaru. Po roce 1822 dochází ke zboření bývalé koželužské dílny a celý pozemek je připojen k sousedícímu mlýnu Josefa Cermana. Současná zástavba již veškeré původní znaky bývalého pivovaru zcela setřela. (Jákl, 2012, str. 165)

V roce 1590 vypukl v Lomnici veliký požár, který postihl celé městečko včetně radnice, zámku a také původního pivovaru. Tehdejší majitelé panství Valdštejnové měšťanům pomohli a ti se na oplátku (či pod tlakem) vzdali vlastních varů ve prospěch panské správy.

Že se v lomnickém pivovaru vařilo pivo dobré a žádané, ovšem ne vždy bez výhrad vrchnosti, dokládají například nalezené dopisy z roku 1633 adresované lomickému hejtmanu:

„...aby každou středu přede dnem nebo v úterý večer poslal 1 polousudí lomnického piva na kvasnicích do Hostinného pro vlastní truček Jeho Milosti Knížecí (Albrechta z Valdštejna), poněvadž je Jeho Milost Knížecí oblibovati ráčí a pokud se mu (hejtmanovi) sladu nedostává, aby včas zaopatřil; aby to opatroval, ne jako nyní, aby vyteklo, aby z toho Jeho Milosti knížecí se odpovídati nemusil. (...) Aby pivo prve košťované, vyšetřeno, od kvasnic vykysalé, čistotné a světlé, avšak ne kyselé odesíláno napotom bylo“ (Fučík, 1928, str. 19)

¹⁵ Více viz kapitola 3.1.3

V následujících letech byla Lomnice decimována třicetiletou válkou a není zcela jasné, zda pivovar v té době fungoval. Po válce převzali lomnické usedlosti Morzinové, kteří pivovar záhy obnovili a roku 1660 vystavěli zcela novou budovu na hrázi (nyní zasypaného) zámeckého rybníka přistavěním k již existující budově dnešní č. p. 1, ve které byl následně zřízen panský hostinec a krčma. Objekt těsně přiléhal k panskému sídlu (viz obrázek 5, budova zámku se nachází úplně vlevo).

Rozsáhlá budova pivovaru s vinopalnou v těsné blízkosti centra obce je v současnosti téměř nejstarším stojícím objektem v Lomnici nad Popelkou. V urbáři z roku 1667 je objekt zapsán již jako plně funkční. Každoročně se zde uvařilo téměř 30 várek piva po 22 sudech¹⁶, roční výnos vinopalny dosahoval 600 zlatých rýnských (Navrátil, 2015, str. 279). Tak jako jinde, i na Lomnicku byli poddaní povinni odebírat pivo z panského pivovaru. To se šenkovalo ve městě i v jeho širokém okolí, ve zmiňovaném záznamu najdeme informaci, že v Lomnici jsou ustaveny tři hostince a v okolních vesnicích dalších jedenáct hostinců, které pivo odebírají. A odbyt byl dle urbáře zajištěn i jinak: „*Jakož všichni na celém panství, když se žení, mají povinnost ke svatbě beze všeho odporu brát podle svého stupně zámožnosti pivo.*“ (Navrátil, 2015, str. 233)

Obrázek 5 - lomnický pivovar, podoba okolo r. 1910; zdroj: www.lomnickepivo.cz

V polovině 18. století se v něm dle Tereziánského katastru vařilo až 1 130 hektolitřů piva ročně. V samém závěru devatenáctého století dochází k dalšímu prodeji panství a s tím i pivovaru trutnovskému obchodníkovi Ignáci Falgemu, který lomnické statky spíše zanedbával a pivovar propachtovával.

Další rozvoj pivovaru nastal až za Kamila Rohana, který držel panství od roku 1841. Tou dobou již však začalo vybavení pivovaru zaostávat a produkce byla oproti dalším pivovarům v kraji podstatně menší (např. zánovní a na svou dobu progresivně zařízený malorohozecký pivovar vystavoval až 17 tisíc hektolitřů ročně, což byl skoro desetinásobek tehdejší lomnické produkce (Jákl, 2012, str. 168)).

¹⁶ Dnešní mírou téměř 55 hektolitřů

S postupným rozvojem celého městečka však došlo i v pivovaru k podstatným změnám a hlavně modernizaci celého vybavení pod taktovkou sládka Rudolfa Tischera. Podnik byl koncipován na 9 – 10 000 hektolitřů piva roční výroby, avšak závod tuto hranici nenaplňoval, spíše se pohyboval na polovině produkce kapacity. Nejpodstatnější příčinou byla zřejmě okolní konkurence (nový podnik v Nové Pace, blízký semilský pivovar a nově zřizovaný pivovar v Jilemnici, stejně jako dlouhodobě oblíbený pivovar hruboskalský).

Upadající pivovar přešel roku 1908 pod nově ustavenou firmu *Pivovar a sladovna hostinských v Lomnici nad Popelkou, spol. s r. o.*, která postupem času alespoň částečně navrátila lomnické tradici vaření piva zašlou slávu.

Obrázek 6 - lomnický pivovar, stav 10/2010 při zahájení obnovy objektu; zdroj: www.kamir.iplace.cz

V roce 1948 došlo ke znárodnění budovy pivovaru a sladovny a po dalších deseti letech, na jaře roku 1958, k uzavření celého provozu pivovaru. Budovy byly adaptovány pro potřeby JZD a pivovar byl využíván především jako sklad.

Po roce 1990 byly budovy postupně opouštěny a ponechány svému osudu. Chátrání celého objektu se nejvíce projevilo na varně, která počátkem 90. let zcela vyhořela, a někdejší chladném hospodářství, které muselo být nakonec z bezpečnostních důvodů zbořeno.

K obnově zchátralých budov (viz obrázek 6) došlo až s nástupem nového tisíciletí. Díky dohodě města se společností Penny Market, s. r. o., která v roce 2011 vybudovala v prostoru bývalého pivovarského dvora prodejnu potravin, došlo k citlivé opravě celého stávajícího areálu investorem a zachování jeho památkové hodnoty. Moderní prostory jsou do dvora vestavěny vkusně a při pohledu z hlavní třídy nijak výrazně neruší. Díky podmínce památkové obnovy celého objektu je do budoucna možné části původní budovy dále využít. V současné době je uvažováno o úpravách přilehlého autobusového nádraží a znovuoobnovení pivovarského rybníku v alespoň omezené podobě.¹⁷

Jak uvádí Jákl (2012, str. 193) „*Stavba Penny Marketu tak paradoxně zachránila areál pivovaru takřka v poslední chvíli.*“

¹⁷ Více o projektu přestavby pivovaru a záměru obnovy pivovarského rybníku viz kapitola 3.1.3

Obrázek 7 - pohled na budovu pivovaru z hlavní ulice, vpravo vchod do prodejny,
vlastní foto autorky

2.1.6. Bártova vila

Jedinou kulturní památkou v soukromém vlastnictví na území městské památkové zóny je tzv. Bártova vila. Na seznam památek byla zapsána v roce 2007. Tato secesní budova byla postavena v letech 1911–1913 a je dodnes využívána pro soukromé bydlení. Tato památka je prezentována na webu města jako

„ucelené umělecké dílo do nejmenších detailů s velkým důrazem na kvalitu výtvarného návrhu i samotného zpracování. Dodnes se dochovala většina původních detailů a vybavení (svítidla, nábytek, zařízení kuchyně, výmalba atd.). Dům s centrální halou a schodištěm má reprezentační a soukromé podlaží. Fasáda rodinné vily je umocněna měkce vystupujícími reliéfy, umístěnými mezi okny stávajících podlaží. Střecha je valbová, rozčleněná zdobenými štíty s polovalbami a elipsovitými půdními okénky. V prostoru obývacího pokoje v přízemí a salonu v patře vybíhá z půdorysu nároží přes obě podlaží kruhový arkýř se čtyřmi vertikálními dvoukřídlými okny. Součástí domu je zahrada ohraničená kovovým plotem na vyšší kamenné podezdívce.“ (Bártova vila: Lomnice nad Popelkou, 2015)

2.1.7. Dům úřednictva

Jako příklad ambiciózního projektu lomnických továrníků lze ve městě najít tzv. Dům úřednictva či *Domov našeho úřednictva*, jak stálo v průčelí domu č. 886 v dnešní Bezručově ulici. Stavebník budovy Bedřich Šlachta byl významným lomnickým podnikatelem v textilním průmyslu. Dům byl koncipován jako bydlení pro vyšší úředníky jeho podniku a je důkazem sociálních aktivit, které Šlachta ve svém

závodě zaváděl. Projekt drážďanského architekta Rudolfa Bitzana původně předpokládal trojdílnou dispozici s ústřední halou a dvěma bočními křídly a vedle bytů měl také obsahovat divadelní sál, společnou jídelnu a čítárnu. Zřejmě z finančních důvodů byla nakonec stavba realizována pouze jako třípodlažní dům s technickým zázemím (prádelna, sušárna, kotelna, sklepy), byty a půdními kójemi. (Morávková, Dům úřednictva: Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou, 2015)

Objekt byl postaven v letech 1920 – 1921 ve stylu art deco, což dokládá například zdobený portál vstupních dveří či dekorativní prosklená fasáda z různobarevných skel ve vstupní hale. Suterén domu je díky svažitosti terénu částečně zapuštěn do země a jeho zdi jsou z režných neomítaných cihel. Další nadzemní podlaží jsou již omítnutá a stavbu završuje horní, dřevem obložené patro.

V průběhu 20. století došlo k několika nevhodným zásahům v exteriéru i interiéru domu (nevhodná střešní krytina, omítnutí západní stěny omítkou s odlišnou barevností i strukturou, položení linolea na schodišti, výměna původních oken za plastová eurookna) (Národní památkový ústav, 2008) a město proto do budoucna plánuje celkovou obnovu této budovy.

V současnosti dům slouží k bydlení, od roku 2008 je kulturní památkou ve vlastnictví města. V následujících letech je plánována jeho obnova s odhadovanými náklady ve výši 28 mil. Kč.

Obrázek 8 - Dům úřednictva; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

2.1.8. Tylovo divadlo

Jednou z mladších stavebních památek v Lomnici nad Popelkou je Tylovo divadlo, postavené v letech 1929 – 1930 podle projektu architekta Oldřicha Lisky.

Počátky ochotnického divadla v Lomnici spadají až do roku 1825, kdy začala skupina ochotníků – studentů hrát po místních hostincích. Představení se postupně přemístila na radnici, nicméně již na konci 19. století byl zřízen fond na stavbu vlastního divadla. U příležitosti výročí 100 let ochotnického divadla (roku 1925) byl zakoupen pozemek na místě zasypaného pivovarského rybníka a bylo rozhodnuto o stavbě budovy.

Architektura divadla je variací na funkcionalistickou architekturu 20. – 30. let 20. století. Z důvodu hospodářské krize bylo původní vybavení divadla velmi úsporné a k jeho modernizaci došlo až v následujících desetiletích. K významnému rozšíření divadla došlo roku 1987, kdy byla k původní budově dostavěna šatna a divadelní sklady. Zároveň byla vyměněna původní okenní výplň z kovových obdélníkových profilů a nahrazena skleněnými tvárnicemi. (Národní památkový ústav, 2010) Od 90. let 20. století probíhá průběžně údržba a obnova vnitřního i vnějšího vybavení (fasáda, střecha, sociální zařízení). V roce 2010 byla budova zapsána na seznam kulturních památek.

V současnosti je budova ve správě Kulturního a informačního střediska a i nadále plní svou původní funkci. V prostorách divadla aktivně působí místní divadelní spolek J. K. Tyl.

Obrázek 9 - Tylovo divadlo; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

2.1.9. Budova Husova sboru

Významnou funkcionalistickou budovou dokončenou roku 1937 je stavba Husova sboru z dílny místního stavitele Františka Pivce. Hlavní průčelí je otočeno směrem k Husově náměstí, resp. dnešní ulici 5. května, a dominuje mu vysoká věž s dvouramenným křížem a kalichem. Půdorys budovy je netypicky zalomený kvůli ne zcela vyhovujícímu tvaru stavební parcely. Interiér budovy je funkčně rozdělen na dvě samostatné části – část sakrální, jíž tvoří chrámová loď a roku 1941 přistavěná zimní modlitebna, a část obytnou, která slouží jako kancelář Farního úřadu a také jako byt duchovního.

Budova je důležitou stavbou dokládající architektonický vývoj města, z důvodu špatného technického stavu ale není v současné době prohlášena za kulturní památku. Z důvodů neochoty vlastníka (Církev československá husitská) či finanční náročnosti obnovy k její opravě zřejmě v nejbližší době nedojde. (Památkový katalog - Husův sbor, 2010)

Obrázek 10 - Husův sbor; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

2.2. Vesnická památková zóna Karlov

Městská část Karlov byla založena v letech 1739 – 1740 a v minulosti se zde mimo jiné odehrávaly dobytčí trhy. Je pojmenována po významném majiteli panství Karlu z Morzinů a zahrnuje unikátní soubor lidových staveb v prostoru kolem obdélníkového Karlovského náměstí.

Památková ochrana byla v této oblasti vyhlášena již v roce 1995. Vztahuje se také na uličky přiléhající k náměstí, zejména ale chrání zmíněné náměstíčko s parkem vzrostlých stromů, dvěma sochami a okolními roubenkami. V této oblasti spadá pod ochranu celkem 9 staveb přímo na náměstí a tři chalupy v okolních ulicích Antala Staška a Josefa Kábrta.

Ve středu náměstí se nachází socha Panny Marie Karlovské z roku 1874, jejímž autorem je pravděpodobně Josef Zeman z blízké obce Tatobity. Socha v téměř životní velikosti je zhotovena z červeného pískovce a zdobena římsou s hlavičkami andělů a reliéfem tzv. Božího oka. Kartuše na dříku podstavce je reliéfním vyobrazením svatého Václava. Poslední větší obnovou prošla tato památka v roce 1903, jak dokládá zašlý nápis na podstavci.¹⁸

Obrázek 11 - socha Panny Marie Karlovské; zdroj: www.lomnicko.info

Na horním okraji náměstí najdeme sochu sv. Prokopa, českého zemského patrona, zhotovenou ze světlého okrového pískovce. Postava je opět vyvedena v téměř reálné velikosti a zobrazuje světce v klasickém ikonografickém pojetí jako postavu v rouše s děblem u nohou. Věncová kartuše na podstavci vyobrazuje archanděla Michaela. Autor této sochy není znám, vznikla ve druhé polovině 19. století.

Obrázek 12 - socha svatého Prokopa; zdroj: www.dropalik.mypage.cz

¹⁸ Fotografie detailu sochy Panny Marie Karlovské je uvedena v přílohách

Na samotném náměstí se dochovalo několik staveb tzv. podsíňového typu¹⁹, které jsou rozšířené ve východních Čechách.

Typickou ukázkou podkrkonošské městské roubené architektury je v pravém dolním rohu Karlovského náměstí dům č. p. 259 z konce 18. století. Jak je zřejmé z obrázku 10, v současnosti se stavba nachází v nepřilíš utěšeném stavu, i přesto patří k nejzachovalejším památkám tohoto typu. Podsín najdeme ve štítové straně, v samotném štítě se také dochovala dvoupásová jednoduchá lomenice zakončená valbičkou. Roubené přízemí má trojdílnou vnitřní dispozici.

V blízkém sousedství se mimo dalších původních objektů nachází také replika původního domu č. p. 263 (novostavba z roku 1995), který zaujme dominantním zvýšeným štítem a také svou neobvyklou barevností, připomínající selské baroko.

Obrázek 13 – roubenka č. p. 259;
zdroj: www.mapy.cz

20

Atmosféru vesnické rezervace dotváří řemeslnické domy v uličkách okolo náměstí. Původní roubené domy se stavěly většinou bez podsíní a nezřídka se přizpůsobovaly způsobu obživy svého majitele. Jako příklad uvádí Scheybal (1985, str. 323) dům v ulici Antala Staška č. p. 199, o jehož roubené části se první zmínka objevuje již z roku 1737. Jeho zděná část sloužila původně jako kovárna, následně byl objekt přetvořen na kupecký obchod, kterému se říkalo Kazdův krám. V domě se údajně dochovala pekařská pec.²¹

2.2.1. Další památky lidového stavitelství

Dům č. p. 710 (nazývaný také Raimova či Václavíkova usedlost) patří mezi velice dobře zachovalé památky místního lidového stavitelství. Roubené přízemní stavení je částečně podsklepené. Jak je zřetelné z obrázku 11, zděná obytná přístavba je usazena na obdélném půdorysu a zastřešená odstupňovanou sedlovou střechou.

¹⁹ Podsíňový dům je charakteristický otevřenou přízemní částí podél přední štítové strany pod předsazeným štítem či pavlačí. Pavlač je podpírána sloupky či pilíři a kromě ochrany štítové stěny slouží podsín zejména u městské architektury také jako veřejná komunikace. Více viz <http://www.lidova-architektura.cz/prehled-seznam/encyklopedie/podsini.htm>

²⁰ Obrázek domu č.p. 262 v příloze

²¹ Obrázek domu č.p. 199 v příloze

Dům se dochoval v této podobě pouhou náhodou - na počátku 20. století překážel v chystaném rozšíření silnice na Libštát a město jej chtělo co nejdříve zbourat. Zakázalo proto jeho majiteli modernizaci objektu a ten si uchoval podobu z počátku 19. století.

Obrázek 14 - dům č. p. 710 v Lomnici nad Popelkou; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

V Lomnici nad Popelkou se však nacházejí také příklady zanedbané péče, jakým je dům č. p. 311 v Hálkově ulici. Ačkoliv se nachází na pomezí městské památkové zóny a vesnické památkové rezervace Karlov, je zpusťlý a od pohledu dlouhodobě neobývaný. V tomto případě je na vině zřejmě nezájem soukromého majitele o investice do jeho obnovy.

Obrázek 15 - dům č.p. 311, vlastní foto autorky

2.3. Ostatní významné památky v Lomnici nad Popelkou

2.3.1. Rohanský zámek a obora

Lovecký zámek postavený v letech 1862 – 64 ve stylu alpské architektury se nachází v rozlehlé oboře, kterou nechal zřídit Kamil Rohan záhy poté, co roku 1834 zakoupil lomnické panství. Jako vášnivý lovec a botanik plánoval rozsáhlou krajinářskou přestavbu oblasti pod horou Tábor. Do dnešních dob se torzovitě zachovaly některé z jejích prvků, ačkoli celý koncept obory pomalu upadá.

Obrázek 16 - lovecký zámek, původní podoba;
zdroj: www.lomnice.info

Předchůdcem zámku byla stará myslivna. Signifikantní dřevěná pavlač (viz obr. č. 13) je dílem rohanského dvorního řezbáře Petra Bůžka.

Zámek byl trvale obýván nadlesním a lesmistrem, několikrát ročně jej navštěvoval i majitel velkostatku. Rohanové a jejich hosté využívali areál zejména v podzimních měsících k lovům. Pro tyto účely byla chována stáda daňků a jelenů (Sedlák (Rohanský lovecký zámek, 2014) uvádí až 160 kusů).

Z dob největší slávy zámku se v interiéru dochovalo jen několik kusů nábytku, lovecké zbraně a rytiny s loveckými náměty a kniha návštěv významných hostů.²²

Do roku 2023 by měla být realizována obnova objektu, jejíž odhadované náklady jsou vyčísleny na cca 30

mil Kč. (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 9, 2016)

Součástí obory je arboretum vzácných stromů a keřů, které volně navazují na okolní krajinu, a nechybí ani oborní jezírko o rozloze 0,3 ha. To bylo roku 1996 pod názvem Jezírko pod Tábořem vyhlášeno přírodní památkou botanického charakteru. (Dvořák, 2014, str. 42) Je naplňováno několika drobnými přítoky.

Knížecí obora byla díky svému propojení do okolní krajiny vždy přístupná a využívaná jako přírodní park pro odpočinek a relaxaci. V jejím areálu se nacházelo i koupaliště pro veřejnost, dnes nově zrekonstruované a rozšířené o další sportoviště (volejbal, minigolf).

V oboře setaké nachází dvě drobné památky. Neogotická Alainova věž (obr.17) je jednopatrovou kamennou stavbou s ochozem a půdorysem ve tvaru pravidelného osmiúhelníku. Celková výška budovy činí 10,5 metrů. Dvěma portály lze vstoupit na schodiště, které vede na horní lovecký ochoz. Věž z dílny

²² Fotografie aktuální podoby zámku viz příloha

Josefa Pruvota byla pojmenována na památku synovce Karla Rohana, který se roku 1857 zabil pádem z koně při lovu.

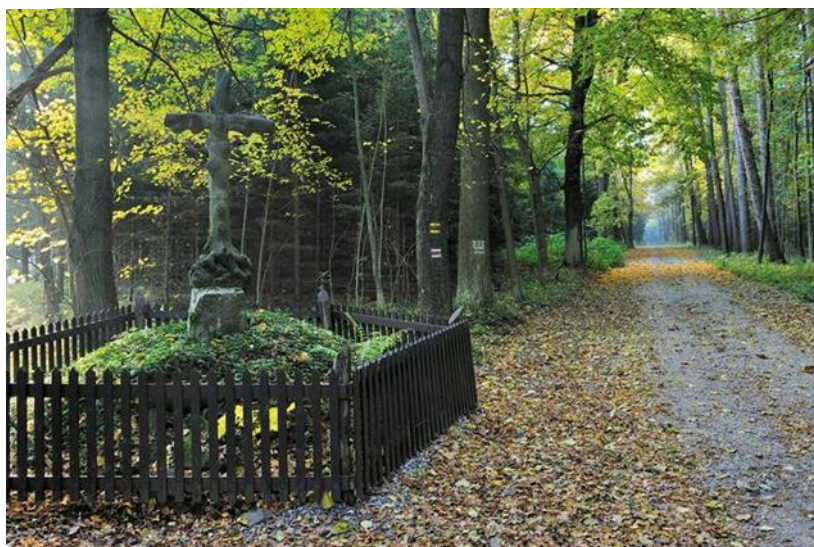
Po zkonfiskování rohanského majetku roku 1948 věž dlouho chátrala. Dřevěné vnitřní schodiště již bylo zcela shnilé a pomalu se začalo rozpadat i obvodové kamenné zdivo, zejména horní kamenný ochoz vystavený povětrnostním vlivům. Téměř v hodině dvanácté byl objekt přepsán z majetku Lesů ČR do vlastnictví města, (Dvořák, 2014, str. 42) které v roce 2015 zabezpečilo jeho rozsáhlou obnovu za více než 2 mil. Kč (z toho přijaté dotace na obnovu činily cca 1, 4 mil. Kč z rozpočtů Libereckého kraje a Ministerstva kultury ČR).

Obrázek 17 – obnovená Alainova věž, zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Objekt byl vyhlášen krajským vítězem ocenění Památka roku 2015. (Morávková, Alainova věž postupuje do celostátního kola Památka roku 2015, 2016)

Druhou zajímavostí, kterou nalezneme v lovecké oboře, je tesaný kamenný tzv. Alainův kříž zhotovený přibližně okolo roku 1848. Postaven byl zřejmě na památku prvního významného Rohana v Čechách, Karla Alaina. (Mikule, 2015)

Obrázek 18 - Alainův kříž; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

3. Aktuální projekty na záchranu památkového fondu

Lomnice nad Popelkou má bohatou historii, která odráží její význam zejména jako správního centra bývalého lomnického panství. Dochované kulturní památky dokumentují postupný vývoj města a jeho aktivit.

Kromě nejvýraznějších stavebních památek, kterými jsou zámek, radnice a kostel, zde najdeme i několik továren, které dokládají rozkvět průmyslu v obci v průběhu 19. – 20. století. Lomnice byla pro své kvalitní a oblíbené výrobky známá po celých Čechách i v jejich okolí. Vzhledem k násilnému přerušení rodinných tradic v textilním i cukrovinkovém odvětví po druhé světové válce však začala průmyslová výroba ve městě upadat a většina budov začala postupně chátrat.

Úpadek se naplno projevil začátkem 90. let, kdy byly objekty vyklizeny a postupně se navracely do rukou původních vlastníků. Ačkoli se mnoho objektů nacházelo v havarijním stavu, byly dokladem historického vývoje tohoto území a ve městě proto byla vyhlášena památkově chráněná pásma. To se stalo prvotním impulsem pro přijetí strategie na jejich obnovu a záchranu. V Lomnici se podařilo nejenom obnovit významné památky utvářející charakter místa, ale postupně opravovat i drobné sakrální stavby dotvářející jeho genia loci. Revitalizace veřejných prostranství a parků už byla v této souvislosti samozřejmá.

Spolu s obnovou památkového fondu postupně došlo i k obnovení tradičních průmyslových odvětví, zejména malovýroby Lomnických sucharů. Díky iniciativám Sdružení výrobců Lomnických sucharů bylo tomuto výrobku uděleno chráněné zeměpisné označení a titul tradiční zaručená specialita. (Tradiční lomnické suchary : Lomnice nad Popelkou, 2009)

Na obnovu historicky cenných objektů mělo vliv také prohlášení centra města za městskou památkovou zónu v září 2003. Díky tomuto statusu bylo možno čerpat finance na opravy památkově chráněných budov z programů Ministerstva kultury (především program Regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón) či z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Město samo vynakládá na obnovu památkové zóny resp. objektů nacházejících se v ní každoročně cca 1 % rozpočtu obce, v posledních třech letech dokonce až 1,5 %.²³

²³ Viz (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016) (Historické město roku 2014 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2015) (Historické město roku 2016 - Sdružení historických sídel Čech, 2016)

Tabulka č. 1 zobrazuje celkové výdaje na opravy budov v městské památkové zóně v letech 2005 – 2015. S výjimkou fary a kostela sv. Mikuláše, jejichž vlastníkem je římskokatolická církev, a Bártovy vily, která je v soukromém vlastnictví, patří všechny budovy do majetku města.

Tabulka 1 – Veřejné prostředky na obnovu vybraných památek v MPZ Lomnice nad Popelkou v letech 2005 - 2015

Objekty v MPZ	Vlastnictví	Veřejné prostředky vynaložené na obnovu vybraných památek v tis. Kč (2005 – 2015)				
		MK ²⁴	Město	Kraj	ROP	Celkem
Tylovo divadlo	Město	652	2 443,3			3 095,30
Radnice	Město	400	3 649,4		35 389,32	39 438,72
Muzeum	Město	1 650	4 727			6 377
Zámek, zámecký park	Město		7 974,9		49 903,26	57 878,16
Morový sloup, jednotlivé sochy, kašna	Město	171,5	457,9	120		749,40
Hřbitov, náhrobky	Město	1 393,5	1 959,4			3 352,90
Fara	Církev	570,5	866			1 436,5
Dřevěná zvonice	Město	751,5	925,4			1 676,90
Bártova vila	Soukromá osoba	697	156,7			853,7
Kaple sv. Jana Křtitele	Město	43	85,4			128,40
CELKEM		6 329	23 245,4	120	85 292,58	114 986,98

Zdroj: vlastní tvorba autorky na základě (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016)

Důležitou roli vzhledem k financování hraje fakt, že většina budov na území městské památkové zóny se nachází ve vlastnictví obce a z celkem 19 kulturních památek jich je 16 „městských“, dvě se nachází ve vlastnictví římskokatolické církve

²⁴ Dotace obdržené zejména prostřednictvím Programu regenerace MPR a MPZ

(fara a kostel sv. Mikuláše) a jedna v soukromém vlastnictví (Bártova vila). Výhody i nevýhody uvedeného rozdělení asi nejlépe shrnuje komentář samotného města v přihlášce do soutěže Historické město roku 2015:

„Vždy jsme se snažili, aby památky v našem městě byly spravovány tak, aby byly reprezentativním dokladem vývoje města. Většina jich je zároveň v majetku města, což s sebou přináší určité výhody, ale i těžkosti. Hlavní výhodou je morální odpovědnost, která nedovolí, aby tyto stavby, či objekty, byly ponechány svému osudu, který by zapříčinil jejich zkázu. Naopak nevýhodou je pouze jeden finanční zdroj na jejich údržbu a rozvoj.“ (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016)

V památkově chráněné oblasti se samozřejmě nachází i další budovy, které jejich vlastníci více či méně úspěšně opravují a průběžně udržují. Náklady na údržbu ale nejsou z pochopitelných důvodů nikde evidované a vyčíslené. Zejména v případě soukromého vlastnictví je elementárním předpokladem úspěšného uchování památkové hodnoty zájem majitele podílet se na opravách.

V této souvislosti lze uvést příklad domu č. p. 395, který je neobývaný, vybydlený a celkově zchátralý. Majitel koná pouze základní údržbu, která nebrání devastaci objektu nepřizpůsobivými občany. Dalšími zanedbanými objekty jsou domy č. p. 404, který je v dezolátním stavu, a č. 311 v Hálkově ulici, které slouží majitelům pouze k rekreaci, a proto se příliš nezajímají o pravidelnou údržbu a další důležité opravy (střecha, krov). (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016)

Obdobné překážky znemožňují také intenzivnější obnovu objektů na území vesnické památkové rezervace Karlov. V této oblasti se ve vlastnictví města nacházejí pouze dvě sochy, roubené stavby jsou v soukromém vlastnictví. Město proto postupně obnovuje alespoň pozemní komunikace a park na Karlovském náměstí.

Do protikladu k těmto selháním lze postavit občanskou iniciativu, která spontánně započala obnovu kapličky na tzv. podměstí. Jak uvádí město v přihlášce do soutěže Historické město roku (2016, str. 12), *„občanům není osud památek na území města lhostejný. S různou mírou zapojení se starají např. o drobné sakrální stavby. Zářným příkladem toho byla obnova kapličky na podměstí, která (...) byla v roce 2011 dotažena do kompletní obnovy městem Lomnice“*.

O dlouhodobé kvalitě péče o památkovou zónu svědčí i dvojnásobné ocenění v soutěži Historické město roku, kde v letech 2011 a 2014 získala Lomnice nad Popelkou na základě hodnocení odborné poroty titul vítěze krajského kola (Liberecký kraj). (Historické město roku 2014 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2015)

V tiskové zprávě NPÚ Liberec k výsledkům ankety roku 2011 v soutěži o Cenu za nejlepší program regenerace MPR a MPZ jsou zmiňovány zejména rozsáhlé projekty z let 2009 – 2011:

„Obzvláště v případě města Lomnice nad Popelkou (komise) s uspokojením konstatovala, že pozornost věnovaná městskými orgány cílevědomému obnovování kulturnímu dědictví, nacházejícímu se v MPZ Lomnice nad Popelkou, je v posledních třech letech na mimořádně vysoké úrovni.

(...) Komise během hodnocení kladně a s obdivem oceňovala bohatý společenský život a zachování tradic i mimořádnou schopnost získávání prostředků na obnovu veřejných prostor v chráněném území. Husovo náměstí prošlo úpravou, která měla za cíl humanizaci celého prostoru s ohledem na památkovou hodnotu území. Poslední velké opravy byly zahájeny v roce 2009. Jednalo se o budovy zámku, radnice a dřevěné zvonice na hřbitově. Bylo konstatováno, že péče o kulturní dědictví na území MPZ Lomnice nad Popelkou má značnou veřejnou podporu.“ (NPÚ, 2012)

3.1. Investiční projekty města na památkových objektech

3.1.1. Obnova zámku

V letech 2009 – 2010 proběhla rozsáhlá obnova zámku za účelem jeho lepšího využití jako kulturního, informačního a vzdělávacího centra města. K dochovaným stavebně-historickým hodnotám objektu patří vedle jeho pozice v urbanistické struktuře sídla především skladba materiálů použitých při stavbě. V objektu se nacházejí cenné umělecké a architektonické detaily dotvářející interiér i exteriér. Většina výdajů byla opět získána z dotačních programů EU pro regionální rozvoj (viz tabulka 2).

S ohledem na účel budoucího využití, resp. zachování a případně rozšíření stávajícího využití zahrnovala stavba především tyto body:

Oprava střechy – byly provedeny opravy či výměny a zpevnění prvků krovní konstrukce a ostatních klempířských konstrukcí. Stávající i dřevěný materiál bylo třeba naimpregnovat a obnovit původní střešní krytinu.

Interiéry – vzhledem k značnému stáří budovy bylo nutné zejména sanovat zděné konstrukce, podlahy a stropy, které byly postiženy vlhkostí. Následně došlo k zavedení elektroinstalace, rozvodů vody a odpadů tak, aby vyhovovalo aktuálnímu účelu využití. Obnova interiérů pochopitelně zahrnovala i výměnu oken, dveří, schodišť a podlah, stejně jako vnitřních omítek. Bylo modernizováno také sanitární zařízení v celé budově.

Exteriéry – vně budovy došlo zejména k vybudování kvalitního drenážního systému, který zamezil dalšímu pronikání vlhkosti do budovy. Došlo k opravě poškozeného kamenného soklu a pochopitelně i všech vnějších omítek. V okolí zámku byla položena nová dlažba a upraveny chodníky.

Tabulka č. 2 shrnuje náklady na projekt a podíl vlastníka – města na obnově zámku.

Tabulka 2 - Náklady na obnovu zámku v Lomnici nad Popelkou

Příjemce	Město Lomnice nad Popelkou
Prioritní osa	Prioritní osa 2: Rozvoj městských a venkovských oblastí
Oblast podpory	2.2. Rozvoj měst
Doba realizace	2. březen 2009 až 23. prosinec 2010
Místo realizace	Lomnice nad Popelkou
Celkové způsobilé výdaje	51 998 497,58 Kč
Z toho dotace RR (EU + státní rozpočet)	48 098 609,52 Kč
Z toho dotace EU	44 198 722,26 Kč

Zdroj: (Revitalizace zámku v Lomnici nad Popelkou, 2009)

V současnosti je lomnický zámek ve správě Kulturního a informačního střediska (KIS), které je příspěvkovou organizací města s ročním rozpočtem cca 5,7 milionů (z toho asi 3,5 milionů tvoří provozní dotace z rozpočtu města Lomnice nad Popelkou) a 7 stálými zaměstnanci (Kulturní a informační středisko, příspěvková organizace, 2016).

Hlavní činností KIS je především zajištění a koordinování kulturních programů, společenských aktivit a jejich propagace, poskytování informací občanům i návštěvníkům města a také například vytváření zázemí a podporu pro umělecké a zájmové činnosti. Z tohoto důvodu KIS zastřešuje provoz Tylova divadla, provozování městské knihovny, správu městského kina. V zámku našla zázemí městská knihovna a místní loutkářský soubor Popelka. Zámecké prostory jsou využívány pro nejrůznější společenské a kulturní akce.

Obrázek 19 - dnešní podoba zámku v Lomnici nad Popelkou, vlastní foto autorky

3.1.2. Obnova budovy radnice

Mezi roky 2009 – 2011 byl realizován projekt celkové obnovy historické radnice. Současná budova byla postavena v roce 1864. Byla využívána nejen jako sídlo místní samosprávy, ale také pro další účely.

V průběhu projektu bylo zachováno průvodní dispoziční řešení i cenné konstrukční a architektonické detaily včetně původních dvoukřídlých vrat hlavního vstupu. Byly odstraněny pouze některé předchozí nevhodné vestavby a objekt byl přizpůsoben aktuálnímu využití pro administrativní a částečně také společenské účely.

Projekt měl za úkol vytvořit kvalitní zázemí pro místní městský úřad a také pro jeho návštěvníky. S ohledem na nynější standardy administrativních budov byla provedena výměna elektroinstalací, rozvodů vody a odpadů a byla zbudována sociální zařízení. Součástí přestavby byla také instalace výtahu a zbudování bezbariérového přístupu.

Náklady na celkovou obnovu objektu byly opět z velké většiny hrazeny z dotací EU prostřednictvím programu ROP Severovýchod.

Tabulka 3 - Náklady na obnovu radnice v Lomnici nad Popelkou

Příjemce	Město Lomnice nad Popelkou
Prioritní osa	Prioritní osa 2: Rozvoj městských a venkovských oblastí
Oblast podpory	2.2. Rozvoj měst
Doba realizace	2. březen 2009 až 16. září 2011
Místo realizace	Lomnice nad Popelkou
Celkové způsobilé výdaje	38 255 164,11 Kč
Z toho dotace RR (EU + státní rozpočet)	35 386 026,45 Kč
Z toho dotace EU	32 516 889,16 Kč

Zdroj: (Obnova historického objektu radnice, 2010)

Radnice dnes slouží především jako zázemí městského úřadu a navazuje tak na svou historickou tradici.

3.1.3. Obnova pivovaru a jeho okolí

V letech 2010 – 2011 proběhla obnova areálu panského pivovaru v samém centru města. Vzhledem k tomu, že se před budovou (na místě bývalého pivovarského rybníka) nachází autobusové nádraží a objekt je viditelný i z hlavní silnice vedoucí městem, kazila tato budova celkový první dojem návštěvníků z místa.

Dohodou se soukromým investorem, společností Penny Market s. r. o., bylo dosaženo celkové obnovy objektu při zachování jeho historických vnitřních prostor a úpravy exteriérů a okolí budovy. Společnost Penny Market se zavázala vedle obnovy původní budovy (cca 560 m² zastavěné plochy) vybudovat také parkoviště pro 40 osobních aut a zpevnit příjezdové plochy.

Hlavním stavebním počinem byla vestavba nové budovy supermarketu (cca 1500 m²) do prostor bývalého pivovarského dvora, ze kterého byla odstraněna torza budov chladného hospodářství, vyhořelé varny apod. Pod stávající konstrukcí budovy jsou místy zachovány fragmenty těchto původních staveb, např. pod nájezdovou rampou pro zásobování obchodního střediska najdeme povrch dřívější varny – valounovou dlažbu i několik reliktních svislých konstrukcí (štíťová stěna, která je pevně přizděná k domu č. p. 1).

Díky zvlnění terénu v prostoru za budovou pivovaru se povedlo zapojit novostavbu supermarketu mezi historické objekty téměř dokonale. Zepředu je při pohledu od autobusového nádraží schován za mohutnou budovou pivovaru. Z druhé strany jej skrývá terén stoupající k lomnickému zámku. Pohled od zámku je vidět na obrázku 20.

Obrázek 20 - zázemí Penny Marketu, vlastní foto autorky

V současné době se chystá také obnova bezprostředně sousedícího autobusového nádraží a vybudování jeho zázemí na straně blíže k pivovaru. V návrhu je upřednostněno rozšíření stávající zeleně a naopak přestavba nynějšího autobusového terminálu na menší plochu. Zároveň je plánováno zvýšení počtu parkovacích míst u Penny marketu. V místě dnešní budovy sloužící pro potřeby řidičů autobusů je uvažováno o alespoň částečné obnově vodní plochy jako připomínky dřívějšího pivovarského rybníka. (Šíkola, 2015) Náklady na tuto revitalizaci by se měly pohybovat okolo 40 mil. Kč. (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 9, 2016)

3.1.4. Obnova historické zvonice

V roce 2008 přijalo od Římskokatolické farnosti v Lomnici nad Popelkou město darem pozemek městského hřbitova spolu se třemi stavbami – kaplí Sv. Jana Křtitele, dřevěnou zvonici a hrobkou rodiny významného lomnického podnikatele Františka Svobody. Díky tomu bylo možné zažádat o dotaci z rozpočtu Ministerstva kultury prostřednictvím Programu regenerace městských památkových rezervací a památkových zón. Opravy zvonice proběhly v letech 2009 – 2010, náklady dosáhly částky 340 tis. Kč. Na počátku roku 2015 byla na zvonici obnovena dřevěná, původně slepá okna. Do roku 2023 hodlá město na opravu drobných sakrálních památek a hřbitova s výše zmíněnými stavbami investovat až 17,5 mil. Kč. (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 9, 2016)

Na podnět místního spolku dobrovolníků, novodobých zvoníků, vyhlásilo začátkem roku 2016 město veřejnou sbírku „Návrat zvonů do Lomnice nad Popelkou“. Jejím cílem je shromáždit během let 2016 – 2017 dostatečné množství finančních prostředků na odlití jednoho, případně dvou zvonů na místo těch, které byly zabaveny během první světové války. Ke stému výročí od jejich odcizení se snad na zvonici opět rozezní zvonů více.

3.1.5. Obnova Bártovy vily

V letech 2013 – 2014 byla ve spolupráci s majitelem obnovena vnější omítka, kamenické prvky a kovová stříška u hlavního vchodu. Následně došlo k renovaci střešní krytiny za respektování původní materiálové skladby, břidličných šablon.

Také díky této citlivé obnově získalo město ocenění v soutěži Historické město roku 2014. Zároveň se však jednalo o důležitý milník v celkovém pojetí památkové péče. Město samo k tomu v přihlášce (str. 2) do soutěže říká:

„Vzhledem k tomu, že se jedná o jediný ryze soukromý objekt na území MPZ, který je zároveň kulturní památkou, vnímáme jeho opravu jako velký krok kupředu v péči o naši památkovou zónu.“ (Historické město roku 2014 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2015)

Obrázek 21 - Bártova vila po obnově v roce 2014; zdroj: www.frydlantsko.eu

4. Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou

V roce 2014 se Lomnice nad Popelkou stala součástí Místní akční skupiny (MAS) Brána do Českého ráje, která v současné době sdružuje 48 okolních obcí a rozkládá se na území o celkové ploše 450,9 km. Některé z obcí jsou součástí dalších nadregionálních celků jako například Sdružení obcí Libereckého kraje, Euroregion NISA či Sdružení Český ráj. Poslední jmenovaný celek je významným partnerem MAS BČR zejména v oblasti rozvoje cestovního ruchu. (MAS Brána do Českého ráje, stránky 52-53)

Místní akční skupiny jsou neziskové organizace s vlastní právní subjektivitou, zpravidla se jedná o spolek či obecně prospěšnou společnost. MAS sdružuje jednotlivé zájmové skupiny v rámci konkrétního území a zajišťuje jejich spolupráci na rozvoji dané venkovské lokality. Základním cílem MAS je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. *„Prvotním důvodem vzniku MAS je zpravidla zájem o finanční zdroj z programu LEADER.“* (O nás - MAS, nedatováno)

Metoda LEADER²⁵ značí „propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku“. Jako základní principy fungování programu LEADER uvádí Tittelbachová (2011, str. 86) následující charakteristiky:

- *„přístup zdola nahoru“ – o budoucnosti regionu rozhodují lidé žijící a pracující v území*
- *partnerství veřejných a soukromých subjektů*
- *místní rozvojová strategie*
- *integrované a vícesektorové akce*
- *inovativnost – nalézání nových řešení problémů venkovských regionů*
- *síťování – výměna zkušeností mezi skupinami LEADER*
- *spolupráce – společné projekty MAS v rámci státu, EU a dalších zemích“*

Vize MAS je v této oblasti²⁶ následující: *„Prosperující a atraktivní region s vysokou životní úrovní obyvatel v kulturně a přírodně bohaté krajině Českého ráje a Podkrkonoší“.* (O nás - MAS, nedatováno)

Na základě podrobné analýzy území jsou pro naplnění této vize pravidelně zpracovávány a aktualizovány strategie podporující vyvážený ekonomický, environmentální a sociální rozvoj dané lokality.

V současné době vycházejí aktivity MAS ze schválené Strategie komunitně vedeného místního rozvoje 2014 – 2020. Pro toto období byly vytyčeny čtyři prioritní oblasti a jejich dílčí strategické cíle, které jsou shrnuty v tabulce č. 4.

²⁵ Z francouzského „Liaison Entre Actions Développement de l'Économie Rurale“

²⁶ MAS Brána do Českého ráje zahrnuje mikroregiony Tábor (jehož součástí je i Lomnice n. P.), Svazek obcí Brada, Novopacko a Pojizeří

Tabulka 4 - Strategické oblasti MAS Brána do Českého ráje pro období 2014 - 2020

Infrastruktura v území	Hospodářský rozvoj území	Život v obcích, kultura a volný čas	Životní prostředí a péče o krajinu
Strategické cíle			
Vyhovující dopravní a technická infrastruktura	Příznivé podmínky pro podnikatele, podpora lokální ekonomiky a sociálního podnikání	Aktivní a spokojení občané žijící v kvalitně vybavených a dobře fungujících obcích	Kvalitní životní prostředí a hospodaření v krajině v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje
Specifické cíle			
Kvalitní a bezpečná dopravní infrastruktura	Kvalitní prostředí a podmínky pro podnikatele a lokální ekonomiku	Dostupná síť školských a vzdělávacích zařízení	Kvalitní životní prostředí a hospodaření v krajině
Obce vybavené dostatečnou technickou infrastrukturou	Zvýšení pracovních příležitostí včetně osob se sociálním znevýhodněním	Dostupné a kvalitní zdravotnictví a sociální služby	Udržitelné hospodaření v lesích
	Území s rozvinutým cestovním ruchem	Prostředí umožňující bohaté kulturní a sportovní vyžití a trávení volného času	
		Zajištění bezpečného života v obcích	

Zdroj: vlastní tvorba autorky na základě (MAS Brána do Českého ráje, str. 69)

V souladu s výše uvedenými oblastmi podpory MAS schválili lomničtí zastupitelé v roce 2016 vlastní Strategii rozvoje území Lomnice nad Popelkou jako investičně plánovací dokument sloužící nejen pro potřeby města, ale také soukromých investorů a neziskových organizací.

Strategie byla vytvořena na základě rozsáhlé SWOT analýzy Lomnice nad Popelkou a blízkého okolí, kterou nechalo město v roce 2014 vypracovat. V doprovodném textu byly podrobně hodnoceny všechny oblasti života ve městě včetně dostupnosti zdravotní péče a sociální péče o seniory, systém svozu a likvidace odpadů včetně jejich dalšího využití (biomasa), školství, inženýrské sítě apod. Pro účely této práce byly v dalším textu uvažovány především ty oblasti, které ovlivňují či mohou ovlivnit péči o památkový fond a cestovní ruch ve městě a jeho okolí.²⁷

Koncepce této strategie vychází z celkové vize města:

„LOMNICE NAD POPELKOU je prosperující a dynamicky se rozvíjející zdravé město, ve kterém žijí lidé využívající vnitřní síly vycházející z tradic, přírodního a kulturního bohatství, lidé motivovaní a odhodlaní vytvářet nové příležitosti

²⁷ Celá SWOT analýza je uvedena v příloze č. 10

a prostor k naplnění spokojeného a kvalitního života pro další generace.“ (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, 2016)

V duchu tohoto motta byly identifikovány tři pilíře celého projektu, které vychází ze silných stránek města, řeší jeho slabé stránky a reflektují výše uvedené příležitosti i hrozby.

Jsou jimi oblasti „Lidé“, která pokrývá především život v obci a zahrnuje dílčí cíle „Atraktivní, zdravé a komunikující město pro občany Lomnice n. P., oblasti Lomnicka i jeho návštěvníky“, „Město Lomnice n. P. dobře dopravně dostupné“ a „Město pro sport a cestovní ruch postavený na tradicích a kulturním dědictví“.

Druhou oblastí je „Ekonomický potenciál“, který obsahuje strategický cíl „Město příznivé pro podnikání a pracovní trh“.

Třetí prioritou je „Krajina a zdravé prostředí“, která cílí na „Město udržující přírodní dědictví, pečující o přírodu a životní prostředí“.

V následujícím textu se soustředíme především na strategický cíl „Město pro sport a cestovní ruch postavený na tradicích a kulturním dědictví“ a hodnocení plánovaných aktivit v této oblasti. Deklarované specifické cíle jsou pro následující roky uvedeny v tabulce 5:

Tabulka 5 - Přehled specifických cílů pro strategický cíl Město pro sport a cestovní ruch postavený na tradicích a kulturním dědictví

Město pro sport a cestovní ruch postavený na tradicích a kulturním dědictví	
Specifické cíle	
Zachování kulturního dědictví, rozvoj kultury, sportu a spolkového života ve městě	Dynamicky se rozvíjející cestovní ruch
Opatření	
Opatření podporující udržování, zkvalitnění a na základech principů udržitelného rozvoje rozšiřující kulturní a sportovní zázemí	Zkvalitňování turistické infrastruktury a služeb cestovního ruchu
Podpora spolkového života města a volnočasových aktivit obyvatel města	Opatření směřující na vytvoření atraktivních balíčků cestovního ruchu (tj. turistické cíle a produkty) – optimalizace rozvoje stávající nabídky a inovace v nabídce
	Účinnější marketing cestovního ruchu
	Efektivnější rozvoj spolupráce v oblasti cestovního ruchu

Zdroj: (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, 2016, str. 11)

Na ně pak navazují tzv. rozvojové aktivity, které jsou pro výše uvedená opatření následující: (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, 2016, stránky 11-12)

- „Podpora péče o nemovité a movité památky a jejich oživení (rekonstrukce, obnova, údržba)

- *Prezentace kulturního dědictví a sportovního potenciálu Lomnicka (organizace expozic, průvodcovské služby, vydávání místopisných publikací o kulturním a sportovním životě blízkém městu Lomnice n. P., propagace ve vazbě na rozvoj cestovního ruchu)*
- *Podpora aktivit zajišťujících udržení prestiže a stávající vysoké kvality sportovních zařízení (rekonstrukce objektů, modernizace vybavení, revitalizace zázemí a aktivity rozšiřující infrastrukturní zázemí sportovního života ve městě současně s rozšířenou nabídkou sportovního využití vyhledávanou nejen obyvateli města, ale i z titulu rozvoje cestovního ruchu a nabídky potenciálnímu návštěvníkovi)*
- *Vybudování rozhledny na Morcinově včetně nástupních míst*
- *Vybudování lesní naučné stezky okolo Tábora*
- *Zvyšování kvality informačních služeb pro návštěvníky území – vybudování informačního systému pro turisty a přestavba vnitřních prostor informačního centra*
- *Podpora rozvoje doplňkových služeb pro cestovní ruch (sport, koupání, kulturní využití, wellness, rybaření, kvalitnější ubytovací a stravovací kapacity šité na míru různým cílovým skupinám potenciálních návštěvníků)*
- *Podpora doprovodných aktivit cestovního ruchu v oblasti aktivit společensko-kulturních a sportovních s cílem zvýšení návštěvnosti Lomnicka*
- *Podpora investičních aktivit směřovaných do infrastruktury pro pořádání kulturních, společenských a sportovních, či poznávacích akcí s cílem zvýšit zájem potenciálních návštěvníků Lomnicka*
- *Podpora aktivit investičního i neinvestičního charakteru pro využití místních zvyklostí a tradic, atraktivit kulturních památek a lidové architektury (např. revitalizace vesnické památkové rezervace Karlov - Karlovského náměstí, nebo městské památkové zóny – revitalizace Husova náměstí, atd.) a přírodních zajímavostí na pomezí Českého ráje a Krkonoš*
- *Zpracování marketingové strategie cestovního ruchu oblasti Lomnicka*
- *Zavedení jednotného informačního systému pro návštěvníky Lomnice a Lomnicka*
- *Tvorba a distribuce propagačních materiálů předmětného území, příp. tvorba marketingové značky včetně doprovodných opatření, a to na základě zpracovaných výstupů a návrhů marketingové strategie*
- *Podpora aktivit spojených s účinnou propagací a marketingem území Lomnicka (aktuální nabídka na webu města, účast na výstavách a veletrzích cestovního ruchu, využití regionálních i celostátních médií pro propagaci, ale také médií v rámci přeshraniční spolupráce)*
- *Účinná, důsledná a efektivní spolupráce se subjekty poskytujícími služby v oblasti cestovního ruchu (místně)*
- *Rozvíjení účinné spolupráce v rámci regionu Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Pardubického kraje, spolupráce s městy aktivně zapojenými do propagace a nabídky služeb a atraktivit v oblasti cestovního ruchu v rámci území Českého ráje a Krkonoš, aktivní spolupráce v rámci MAS Brána do Českého ráje a mikroregionu Tábor*
- *Navázání a udržování partnerské přeshraniční spolupráce s partnerem v Polsku ve městě Jelenia Góra v rámci Euroregionu Nisa, případně dalších přeshraničních partnerů na německé i polské straně hranice Euroregionu Nisa, či další mezinárodní spolupráce a propagace území“*

Projekty naplňující tyto rozvojové aktivity mohou předkládat jak instituce veřejného sektoru (tj. město a jím řízené organizace), tak neziskové organizace či podnikatelské subjekty působící na území města. Vybrané projekty budou zpracovány do databáze projektových námětů, ze kterých město jedenkrát ročně zpracuje tzv. akční plán projektů, které budou realizovány.

Akční plán má sloužit jako „*stručný a přehledný nástroj, určený zejména pro rychlou orientaci všech, kteří se podílejí na řízení města a dělají důležitá rozhodnutí o jeho budoucnosti, (...) taktéž přispívá k větší transparentnosti rozhodovacích procesů a přehlednosti rozdělování finančních prostředků prostřednictvím městského rozpočtu.*“ (Akční plán rozvoje města Lomnice nad Popelkou: Lomnice nad Popelkou, 2016)

Akční plán by měl obsahovat seznam konkrétních projektů a investic, které budou v následujícím roce realizovány s pevnou vazbou na rozpočet města. Jeho schválení by mělo proběhnout právě spolu se schválením rozpočtu. To jej odlišuje od ostatních strategických dokumentů, které stanovují vize a cíle, kterých si město přeje dosáhnout, ale neurčují konkrétní termíny a částky potřebné k jejich realizaci.

Dle implementačního dokumentu ke schválené Strategii by měl mít akční plán minimálně následující strukturu (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 11, 2016, str. 4):

- „*klíčová oblast rozvoje - priorita strategie*
- *strategický cíl strategie*
- *specifický cíl strategie*
- *uplatňované opatření strategie*
- *návrh rozvojových aktivit*
- *výčet projektů (v hrubém rozvržení, tj. název projektu, předkladatel, požadované finance na realizaci, vazba na dotační titul a příslušnou výzvu v rámci konkrétního roku, pro který je akční plán připravován)*“

Pro hodnocení úspěšnosti realizace Strategie rozvoje města budou vytvořeny hodnotící tabulky, ve kterých by měly být vyhodnoceny dopady realizovaných projektů na rozvoj území. Toto vyhodnocení bude probíhat jedenkrát ročně a „*jeho cílem je ověření, jak realizované projekty naplňují cíle a opatření. (...) Monitorování a vyhodnocování nespočívá pouze ve sledování finančního cílení, ale také v rozhodování o úpravách konkrétních forem navržených a prováděných rozvojových opatření.*“ (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 11, 2016, str. 3)

4.1. Zhodnocení Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou

Strategie rozvoje města koresponduje s vizemi a cíli obsaženými ve strategických dokumentech MAS Brána do Českého ráje a také se Strategií regionálního rozvoje ČR na období 2014 – 2020, proto bude potenciálně možné získat příspěvky na konkrétní rozvojové projekty i z příslušných dotačních programů.

V Příloze č. 11 Strategie město deklaruje svůj „... závazek (...) vytvářet a aktualizovat databázi projektových námětů (...), a především zapojit do celého procesu realizace a hodnocení jak neziskový, tak podnikatelský sektor a občany v působnosti území města Lomnice nad Popelkou.“ (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, 2016, str. 6) Ač jsou rozvojové aktivity popsány poměrně konkrétně a mohou tak být vodítkem či inspirací k sepsání investičního námětu pro zmíněné zájmové skupiny, bohužel zatím město nijak aktivně nevybízí k navrhování investičních záměrů. Slibovaná databáze projektových námětů zatím spuštěna nebyla a zájemcům je k dispozici pouze vzorová šablona pro projektové náměty. V tuto chvíli je tedy přínos pro podnikatelský i neziskový sektor diskutabilní a lze předpokládat, že se v Akčním plánu pro rok 2017 žádné projekty iniciované těmito skupinami neobjeví.

Některé projektové náměty se objevují v Příloze č. 9 Strategie, jedná se však v podstatě o dlouhodobé projekty města a některé z nich přímo odpovídají i výše uvedeným rozvojovým aktivitám. Vzhledem k tomu, že podstatná část památek ve vlastnictví města již byla v předchozích letech obnovena, soustředilo se město spíše na další důležité investiční projekty v oblasti dopravní infrastruktury (dvě etapy obchvatu města, celkové náklady cca 250 mil. Kč) či nových sportovišť (krytý bazén za cca 50 mil. Kč). Důležitými investicemi budou také regenerace sídlišť a výstavba nového sociálního bydlení pro seniory (20, resp. 100 mil. Kč).

Největšími plánovanými investičními akcemi²⁸ budou v budoucnu přestavba informačního centra (odhadované náklady cca 10 mil. Kč), oprava rohanského zámku (30 mil. Kč), obnova fasády a střechy domu úřednictva (28 mil. Kč), Křížovy vily, která byla zapsána na seznam nemovitých kulturních památek v roce 2013 (cca 28 mil. Kč) a především revitalizace Husova náměstí (cca 50 mil. Kč). Obnovy by se mělo dočkat také Karlovské náměstí, kde se počítá s investicí ve výši cca 5 mil. Kč na obnovu zeleně, předláždění komunikace a nový městský mobiliář. (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 9, 2016)

Realizace těchto důležitých projektů je však v zásadě závislá na získání dotací a tím pokrytí podstatné části uvedených nákladů. Jak město uvádí např. v prezentaci záměru na vybudování rozhledny v blízkém Morcinově a naučné stezky kolem vrchu Tábor, získání dotace je podmínkou realizace projektu.²⁹ (Projekt Euroregionu Nisa v Lomnici: Lomnice nad Popelkou, 2015) Na druhou stranu lze říci, že v případě nezbytných úprav město neváhá začít realizaci i v situaci, kdy žádost o dotaci nebyla úspěšná. Dokladem toho je například obnova parku u zámku do podoby ze 30. let 20. století, která proběhla v roce 2010. (Historické město roku 2016 - Sdružení historických sídel Čech, 2016, str. 7)

²⁸ Se zřetelem ke zúžení výběru na projekty dotýkající se péče o památkovou zónu/rezervaci či rozvoj cestovního ruchu

²⁹ Konkrétně v tomto případě šlo o menší investiční projekt s odhadovanými náklady ve výši cca 7 mil. Kč a očekávanou spoluúčastí ze strany Euroregionu Nisa (Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2014 – 2020) ve výši 85 %

V tuto chvíli město veřejnost dostatečně neinformuje o možnostech zapojení se do procesu úpravy Strategického plánu či navrhování investičních projektů, ač toto zapojení veřejnosti definuje jako základní předpoklad úspěšnosti. (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 11, 2016, str. 3) S ohledem na poměrně nedávné schválení Strategie je však pravděpodobné, že se prezentace těchto možností objeví v ucelenější a přehlednější podobě i na webu města. Vzorem pro databázi projektů by mohla být i jednoduchá tabulka, kterou používá v současné době MAS Brána do Českého ráje („Zásobník projektů“ viz (MAS Brána do Českého ráje).

Pro oblast péče o památkovou zónu město v současnosti připravuje další strategický dokument, a to Plán ochrany památek, který by měl být dokončen nejpozději v polovině roku 2017.

5. Podpora cestovního ruchu v Lomnici nad Popelkou

Poměrně velká pozornost je ve strategických dokumentech MAS Brána do Českého ráje i rozvojového dokumentu Lomnice nad Popelkou věnována podpoře turistického ruchu v oblasti.

Lomnice nad Popelkou se nachází v turisticky vyhledávané oblasti Českého ráje a zároveň také v srdci UNESCO Geoparku Český ráj. I přesto je město z hlediska počtu návštěvníků ve srovnání s jinými městy Českého ráje, resp. skupiny MAS BČR spíše periferní oblastí. (MAS Brána do Českého ráje, str. 56)

V tabulce č. 6 jsou uvedeny počty návštěv turistických center v Českém ráji za rok 2015.

Tabulka 6 - Počet návštěvníků Českého ráje v roce 2015³⁰

Informační centra (* sezonní IC)	Návštěvnost rok 2015	Podíl	
		Češi	Zahraniční návštěvníci
IC Turnov	48 301	45 697	2 604
IC Železný Brod	7 018	6 708	310
IC Semily	19 263	18 712	551
IC Lomnice n. P.	24 589	24 549	40
IC Jičín	83 801	78 943	4 858
IC Sobotka	16 374	15 889	485
IC Mnichovo Hradiště	5 846	5 622	224
IC Mladá Boleslav	30 353	29 967	386
IC Rovensko*	1 872	1 822	50
Nová Paka*	4 217	3 954	263
IC Dolní Bousov	786	786	0
IC Bozkov*	2 550	2 295	255
MIS Tábor*	7 400	7 400	0
IC Kněžmost*	1 852	1 793	59
IC Kopidlno	42	42	0
CELKEM	254 264	244 179	10 085

Zdroj: vlastní tvorba na základě <http://www.cesky-raj.info/cs/region-cesky-raj/sdruzeni-cesky-raj/monitoring-navstevnosti/navstevnost-turistickych-informacnich-center-v-roce-2015.html>

Ačkoli je informační centrum Lomnice nad Popelkou čtvrtým nejnavštěvovanějším IC v oblasti Českého ráje, v absolutních číslech roku 2015 se jedná o necelých 10 % návštěvníků. Vzhledem k tomu, že je v Lomnici a jejím okolí vysoká koncentrace kulturních památek (dle (MAS Brána do Českého ráje, str. 59) dokonce nejvyšší počet v rámci obcí zapojených do MAS BČR), mohlo by být číslo

³⁰ Z tabulky nelze jednoznačně určit počet návštěvníků Českého ráje, neboť je pravděpodobné, že část z nich navštívila více informačních center

návštěvníků vyšší. Pomoci tomu má plánovaná marketingová strategie města, která vytvoří atraktivní balíčky cestovního ruchu a zajistí účinnější marketing destinace.

5.1. Destinační management

Základním předpokladem pro úspěšné řízení kulturního turismu by mělo být vhodné nastavení destinačního managementu.

Destinací cestovního ruchu rozumíme „územní celek, který musí disponovat vhodnými atraktivitami a s nimi souvisejícím komplexem služeb.“ (Nejdl, 2011, str. 50) Nejdl dále podotýká, že daný region musí se svou nabídkou oslovit zájemce, tj. turista si jej vybere jako svou cílovou destinaci. V této destinaci potřebuje nalézt nabídku turistických produktů (zajímavostí), ale také nezbytnou infrastrukturu a zařízení pro zajištění přenocování či delšího pobytu. Dle Světové organizace cestovního ruchu (2002, zde cit. z (Nejdl, 2011, str. 49)) lze lokální destinaci cestovního ruchu definovat jako

„fyzický prostor, ve kterém turista stráví nejméně jedno přenocování. Zahrnuje turistické produkty tvořené atraktivitami cestovního ruchu a podpůrnými službami (...). Má přírodní a administrativní hranice, jež vymezují její řízení, image a vnímání, které definují její tržní konkurenceschopnost. Lokální destinace zahrnují i hostitelskou komunitu a mohou být součástí větších destinací.“

Jak uvádí Nejdl (2011, str. 50), destinaci definuje především pohled návštěvníka, který si území vybírá. On rozhoduje na základě svého vnímání, které místo je nebo není jednotlivou destinací. Toto vnímání není neměnné a souvisí především s aktuální potřebou návštěvníka a jeho informovaností o tom, jak je konkrétní místo schopno jeho potřeby uspokojit. Vytváření destinace tudíž můžeme chápat jako proces, při kterém vzniká destinační produkt (nabídka), ale zároveň dochází k působení na poptávku (potenciální návštěvník), aby byla o produktu informována a v konečné fázi rozhodování si konkrétní destinaci vybrala. Rozloha destinace je relativně vnímána především v závislosti na vzdálenosti území, které si návštěvník vybírá za cíl své cesty, a také motivem k cestě – čím úžeji vymezený jej má, tím menší (a zpravidla i časově omezený určitou akcí) destinaci navštěvuje. (Nejdl, 2011, stránky 53-54)

Destinace musí naplňovat potřeby a očekávání návštěvníka a možnost jejich naplnění musí zřetelně komunikovat. V závislosti na rozmanitosti nabídky různých produktů cestovního ruchu může určitá destinace lákat různé skupiny návštěvníků. (Nejdl, 2011, str. 54) Hodnota destinace je dle Ryglóvé (2011, str. 150), tvořena „kulturou, tradicemi, mýty, popřípadě fikcemi a lze ji charakterizovat jako soubor příležitostí a jejich vnímání klienty cestovního ruchu. (...) Pro destinaci je zásadní dlouhodobá image, přesné a účinné řízení zahrnující odpovídající branding, positioning a benchmarking.“

Branding, neboli vytváření značky, představuje hlavní bod komunikační strategie destinace. Jejím cílem je vytvoření silné značky s vysokou hodnotou pro návštěvníky destinace. Tato destinace je diferencovaná od ostatních okolních (i vzdálenějších) oblastí a je spojována s konkrétními atributy, kvalitami a hodnotou. Jak uvádí Palatková (2011, str. 39), „v konečném důsledku vede ke zvýšení loajality klienta k destinaci“. Značka je zpravidla reprezentována logem a jednotným vizuálním stylem

propagačních materiálů, které ladí se zaměřením destinace a posilují vnímání značky návštěvníky. (Ryglová, 2011, str. 158)

Positioning se zabývá tím, jak danou destinaci potenciální návštěvníci vnímají v porovnání s konkurencí. Pro správné zaměření marketingu je nutné pro náš vybraný cílový segment návštěvníků získat informace o potřebách cílového trhu, silných a slabých stránkách konkurence a aktuálnímu vnímání naší značky ve srovnání s touto konkurencí. (Ryglová, 2011, str. 157) Positioning může být nastavený např. podle spotřební příležitosti (např. pravidelně se opakující akce), lze ho nastavit na mimořádnou kvalitu produktu či vybraný segment uživatelů, případně na určitý životní styl návštěvníků destinace.

Benchmarking představuje neustálý proces porovnávání určitého postupu či zvolené strategie s konkurencí fungující v obdobných podmínkách (např. destinace obdobné velikosti, v obdobné lokalitě, ...). Lze tak odhalit případné nedokonalosti a přijmout best practice našich konkurentů. Cílem benchmarkingu je poskytování služeb či produktů na vysoké úrovni.

Destinačním managementem se pak dle Bartla a Schmidta (1998, zde cit. z (Nejdl, 2011, str. 136)) rozumí

„strategie a cesta pro silné regiony, které mají odvahu ke koncentraci sil pro společný rozvoj, organizaci a aktivní prodej svých konkurenčních výhod. Touto cestou vznikají destinace, které nabízejí perfektně zorganizovaný řetězec služeb odpovídající jeho volbě, který zahrnuje celý proces od informace a pohodlné rezervace přes bezchybný průběh pobytu až po návrat domů.“

Podobně pojem destinační management interpretuje Tittelbachová (2011, stránky 146 - 147), která jej chápe jako souhrn řízení prvků vnitřního (tvrdé prvky jako jsou hmotné památky, moderní umění a show, ale i ubytování, průvodcovské služby, rezervační systémy apod. a měkké prvky reprezentované chováním rezidentů, zvyky, tradicemi aj.) a vnějšího (vlivy politické, ekonomické, sociální a technické) prostředí. Management destinací tak představuje specifickou formu řízení s cílem lépe uspokojit náročné (a zvyšující se) požadavky návštěvníků ve srovnání s konkurencí.

Tittelbachová (2011, stránky 147-148) pův. Bartl & Schmidt, 1999) uvádí jako šest klíčových prvků kulturní politiky destinace tyto:

- **„Systém klíčových produktů** – cíleně organizovaný řetězec nabízených služeb dle hlavní formy dovolené (příjezd do destinace, přijetí v destinaci, ubytování, informační servis, péče o klienta, zábava, sport a jiné aktivity, stravování, rozloučení při odjezdu, péče o klienty po návratu z destinace).
- **Distribuční cesty a sítě** – slouží k prodeji produktů destinace na trhu a jsou koordinovány organizací destinačního managementu (...), aby se produkt dostal k zákazníkovi ve správném čase a na správném místě.
- **Politika značky** – je atributem produktu a jeho nedílnou součástí. (...) Její význam je pro zákazníka (...) zárukou hodnoty. Značka je nástrojem pro komunikaci se zákazníkem.

- **Systém řízení kvality** – představuje stanovení kritérií pro hodnocení kvality a jeho provádění. (...)
- **Systém řízení znalostí** – znamená přístup rozhodujících subjektů v destinaci k informacím (statistiky, strategie, projekty, financování, příklady dobré praxe,...)
- **Organizace destinačního managementu** – řídí procesy uvnitř destinace, koordinuje činnosti jednotlivých poskytovatelů služeb a dalších subjektů k vytvoření klíčových produktů pro cílové segmenty klientů.“

5.2. Zhodnocení destinačního managementu Lomnice nad Popelkou

Ve strategickém dokumentu je na rozvoj cestovního ruchu v Lomnici zaměřen celý specifický cíl „Dynamicky se rozvíjející cestovní ruch“. V rámci něj by měla být vytvořena účinná marketingová strategie a turisticky atraktivní produktové balíčky prostřednictvím příslušných opatření.

Následující analýza podrobně hodnotí jednotlivé klíčové prvky definované Tittelbachovou v rámci destinace Lomnice nad Popelkou.

5.2.1. Systém klíčových produktů

Lomnice nad Popelkou má velké množství kulturních památek, které ale slouží vesměs svým původním účelům jako administrativní centra (radnice) či společenská centra (zámek) a objekty k bydlení (dům úřednictva, Bártova vila). Ani jedna z budov nenabízí standardně prohlídkové okruhy pro veřejnost. Tyto budovy bývají veřejnosti zpřístupněny pouze výjimečně, např. během Dne architektury (konal se poprvé v roce 2014), v rámci kterého byly otevřeny i běžně nedostupné prostory některých památek (Bártova vila, továrna V. Mastného, základní škola T. G. Masaryka apod.).

Každou památku je nutné vnímat v celkovém kontextu souvislostí. Jak podotýká Beranová, „*památku nevystupuje ojedinele, ale vždy v souvislostech ať historických, teritoriálních, národně-folklorních, církevních, ale i mnoha jiných.*“ (2011, str. 7) K lepšímu zasazení do celkového obrazu doby proto nabízí Městské muzeum a galerie komentované prohlídky po významných památkách a objektech města. Ty však nefungují pravidelně a nejsou nijak významně inzerovány na stránkách města, což bezpochyby snižuje jejich návštěvnost.

Aby svou historii město přiblížilo návštěvníkům, vytvořilo v posledním roce rozsáhlé tištěné průvodce po třech stezkách po památkách ve městě a okolí. Každý návštěvník si může vybrat okruh dle svého zaměření (Kulturní a církevní památky, Turistické cíle v okolí či Turistické cíle v blízkém i vzdálenějším okolí). Základní informace k těmto okruhům lze nalézt i na internetových stránkách města. Vzhledem k tomu, že u památkových objektů jsou pouze stručné informační tabule, jde o zlepšení služeb turistům.

Město mimo kulturní památky nabízí také širokou škálu možností sportovního i společenského vyžití. Lomnice by měla své návštěvníky motivovat k delšímu pobytu zejména v čase tradičních událostí či pravidelně konaných sportovních akcí. Těmi jsou především historicky udržovaná tzv. Tábořská pouť, která se koná 7 neděl po Velikonocích. Ačkoli se původně jednalo o náboženskou pouť z města na poutní horu Tábor ke kostelu Nanebevzetí panny Marie, dnes se jedná pouze o mši a atrakce v okolí kostela. Z novějších událostí je třeba zmínit populární Den koně spojený s regionální soutěží v drezuře. Čtyřikrát do roka se konají trhy na náměstí.

Snahou o přilákání návštěvníků širšího okolí je vedeno zapojení některých soukromých subjektů do projektu Regionální karta hosta Českého ráje, která nabízí návštěvníkům oblasti slevy či výhody při návštěvě zařízení, které se projektu účastní. V Lomnici nad Popelkou jde zatím pouze o tři nabídky ve dvou ubytovacích zařízeních, a to Penzion Tábor (káva k polednímu menu zdarma) a Apartmány Český ráj (10% sleva na ubytování a 10% sleva na wellness služby). (Sdružení Český ráj, 2016) V tomto směru lze zvážit další rozšíření a zatraktivnění nabídky například o vstupy na akce pořádané městem, ochutnávky tradičních cukrovinek a podobně.

Díky tomu, že kartu lze pořídit ve všech infocentrech v Českém ráji, je jejím prostřednictvím možné motivovat k návštěvě i turisty směřující primárně do jiné lokality.³¹ Karta je platná jeden rok od vystavení a podporuje tak návrat návštěvníků do dané oblasti.

Ve městě je několik ubytovacích zařízení různé cenové kategorie s kapacitou cca 360 lůžek.

5.2.2. Distribuční cesty a sítě

V roce 2013 město významně rozšířilo informace, které poskytuje návštěvníkům oficiálních webových stránek města. Město má prezentaci na specializovaných volnočasových serverech kudyznudy.cz, kam-na-vylet.cz či regionálně zaměřené cesky-raj.info. Prezentaci Lomnice jakožto historicky zajímavého města najdeme na webu Historických sídel Čech, Moravy a Slezska (www.historickasidla.cz). Kromě těchto informačních kanálů je vhodné nabízet kulturní akce či pobytové zážitky ve spolupráci s obchodními partnery. V určité míře se tak již děje prostřednictvím Regionální karty Českého ráje, nicméně by bylo vhodné podpořit a rozšířit tyto aktivity i na další subjekty a formy propagace.

5.2.3. Politika značky Lomnice nad Popelkou

Město nemá v současné době definovanou svou „značku“, kterou by mohlo jasně komunikovat svým potenciálním návštěvníkům. Do určité míry se snaží profilovat jako historicky cenné místo, což bezpochyby díky množství památek je. Na druhou stranu však svým návštěvníkům pravděpodobně není schopno tento zážitek zcela

³¹ Cena karty je 50,- Kč při koupi v Infocentru nebo ji návštěvník získá zdarma k ubytování v partnerském ubytovacím zařízení. Lze ji také objednat na webu cesky-raj.info (Sdružení Český ráj, 2016)

zprostředkovat díky absenci prohlídkových okruhů v památkových objektech a tím bližšímu a „živějšímu“ přiblížení historických událostí.

5.2.4. Systém řízení kvality

V případě Lomnice nad Popelkou se zřetelně projevuje snaha města o zachování památkového fondu. Díky kvalitně připraveným projektům jeho obnovy se daří získávat nezanedbatelné množství finančních prostředků ze zdrojů mimo rozpočet města. Samotné město investuje významnou částku do pravidelných renovací městského majetku. Uvědomíme-li si, že turistický ruch ve městě není ve srovnání s celou oblastí Českého ráje nikterak významný a zároveň tyto objekty ve většině případů žádný přímý dopad na příjmy z cestovního ruchu nemají, jde o nadstandardní péči o památkovou zónu.

K dalšímu rozvoji památkové zóny jak pro návštěvníky města, tak pro stálé obyvatele, by přispělo i vylepšení podoby města, kterou hyzdí nadměrné či stylově nevhodné reklamy na fasádách historicky cenných budov. V roce 2014 sice byla městem vydána vyhláška regulující tento typ reklamy včetně polepů na městském mobiliáři, její výsledky jsou ale přinejmenším sporné. Jak město samo uvádí, vymáhání této vyhlášky přineslo hlavně práci, jejíž výsledky nejsou příliš vidět. V této oblasti by město uvítalo další rozšíření svých pravomocí. (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016, str. 17)³²

5.2.5. Systém řízení znalostí

Lomnice nad Popelkou má bohaté zkušenosti v získávání dotací na obnovu nemovitých kulturních památek a projektovém řízení. Díky zapojení do regionálních projektů získává další znalosti v této od partnerských měst či organizací (MAS BČR, Euroregion Nisa či spolupráce v rámci mikroregionu Tábor).

Město sleduje počet svých návštěvníků prostřednictvím Městského kulturního a informačního centra (a také jeho letní provozovny na hoře Tábor). Evidování jsou pouze ti návštěvníci, kteří si v infocentru něco zakoupí, případně si vyzvednou zdarma časopis 5+2. V roce 2014 se počet turistů pohyboval mezi 26 - 27 tis. návštěvníků, (Hodnocení činnosti za rok 2014, 2015), v roce 2015 již překročil 28 tis. návštěvníků. (Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2016, str. 11)

Kromě počtu turistů se sleduje také struktura poptávaných služeb a zakoupených produktů tak, aby bylo možné na poptávku pružně reagovat.

Do roku 2023 je podle Strategie rozvoje plánován další rozvoj spolupráce v rámci Libereckého či Královéhradeckého kraje, ale například i spolupráce v rámci Euroregionu Nisa či s jinými partnery na území Německa i Polska. Tato partnerství

³² Příklady nevhodně umístěné reklamy viz přílohy 11 a 12

mohou přispět k lepší propagaci města a zároveň přinesou nové poznatky k řízení destinace.

5.2.6.Organizace destinačního managementu

Současnou podobu péče o památkovou zónu a její propagaci můžeme v Lomnici nad Popelkou identifikovat na dvě části. Jednou z nich je tým věnující se obnově historických památek na území MPZ a VPR Karlov. Tato agenda zůstává plně v gesci městského úřadu, který zastřešuje rozsáhlé projekty na obnovu nemovitých památek, a ve své podstatě není primárně zaměřena na zatraktivňování prostředí pro turisty, ale věnuje se správě městského majetku.

S návštěvníky města již naopak dlouhodobě pracují pracovníci Kulturního a informačního centra města, kteří ve spolupráci s městem vytvářejí podpůrné materiály a atraktivní nabídky, které mají zaujmout příchozí turisty.

6. Celkové zhodnocení rozvojových opatření města

Z analyzovaných dokumentů rozvojové strategie do roku 2023 a dle aktivit již zrealizovaných je zřejmé, že město má zájem dál investovat do obnovy památkových budov ve svém vlastnictví. Současně lze v souladu s představenou strategií očekávat podporu projektů na obnovu objektů v soukromém vlastnictví. Realizace investičních projektů je však do značné míry závislá na získaných dotacích a není proto jisté, že se je podaří v deklarovaném období uskutečnit.

Pro rozvoje památkové péče o stavby v oblasti VPR Karlov či jiných soukromých objektů lze doporučit aktivní hledání cest k podpoře investic soukromých vlastníků či dalších investorů do rozvoje památkové oblasti. Základním předpokladem je zlepšení rozšíření povědomí o možné podpoře projektů přihlášených do rozvojových aktivit v rámci Strategie rozvoje.

Důležitou součástí Strategie rozvoje je také sestavení marketingové strategie pro podporu cestovního ruchu. Pro Lomnici nad Popelkou je zejména důležité sjednocení vlastní „značky“ a její positioning. Vzhledem k omezením pro využití památkových objektů pro účely cestovního ruchu (nevhodnost zřízení prohlídkových okruhů vzhledem k jejich využívání v běžném životě města) se nabízí otázka, co jiného lze v Lomnici nad Popelkou propagovat.

Město má mimo bohaté kulturní historie i silnou průmyslovou tradici. Vhodným doplněním současných poznávacích okruhů by mohla být například nabídka okruhu zaměřeného na průmysl a výrobu lomnických sucharů, které roku 2007 získaly ochrannou známku Evropské unie jako tradiční zaručená specialita vyrábějící se pouze v Lomnici nad Popelkou a okolí. (Tradiční lomnické suchary : Lomnice nad Popelkou, 2009) Vzhledem k pokračování těchto tradic v malovýrobách přímo ve městě by tak mohlo město podpořit i místní podnikatele, kteří by mohli lépe šířit povědomí o své

značce. Rozšířením nabídky komentovaných prohlídek by město mohlo dále rozvinout turistický ruch v oblasti.

Vzhledem k široké nabídce sportovních zařízení (koupaliště, bazén, fotbalové hřiště, zimní hala, ...), výletů po okolním Českém ráji a zároveň dostupnému rodinnému ubytování za nízké ceny by se mohla Lomnice zaměřit například na rodiny s dětmi. V tomto smyslu je již Lomnice prezentována například na portálu Kudyznudy.cz.

6.1. Obecná doporučení pro menší města s památkovými zónami

Na příkladu Lomnice nad Popelkou práce definovala specifika územního vývoje malých měst a časté příčiny současného, v mnohých případech neutěšeného, stavu jejich památkového fondu.

Společným jmenovatelem mnoha měst bude zřejmě násilný zásah do kontinuity vlastnictví kulturních, industriálních a dalších objektů prostřednictvím vyvlastnění po skončení druhé světové války. V případě Lomnice nad Popelkou se v 90. letech 20. století podařilo poměrně úspěšně na původní tradici navázat a mnoha památkám navrátit jejich původní využití. V případě průmyslových podniků a porevolučním obnovení tradiční výroby může být zajímavé využití tohoto „příběhu“ i pro podporu cestovního ruchu v oblasti.

Díky získání památkové ochrany jednotlivých budov či celých oblastí je možné snadněji čerpat veřejné prostředky na jejich obnovu, zejména v případě, že je památka ve vlastnictví města. Obnova památek v soukromém vlastnictví je ztížena jednáním s majiteli, kteří se z různých příčin nemohou či nechtějí o objekty v památkové zóně starat. Lepší podpora a odborná pomoc města například při podávání žádostí o dotace z programů Ministerstva kultury by mohla podpořit iniciativu těchto soukromých vlastníků.

Pro úspěšný projekt obnovy památky či objektu dotvářejícího vzhled památkové zóny je zapotřebí hledat i nová, netradiční řešení (viz příklad obnovy Penny Marketu či příklad účelového převedení majetku církve do vlastnictví města, které následně získalo dotaci na jeho obnovu).

Spolu s obnovou památkového fondu je vhodné posílit marketingovou strategii prezentující město potenciálním návštěvníkům. Základem prezentace jsou zajímavé webové stránky, které podpoří zájem návštěvníků o město a nabídne jim možnosti trávení volného času v destinaci, je však třeba hledat i další způsoby propagace.

Tradiční nabídkou pro návštěvníky jsou prohlídkové okruhy na místních pamětihodnostech. V případě Lomnice nad Popelkou toto možné není z toho důvodu, že památkově chráněné budovy vesměs slouží svému původnímu účelu (radnice jako administrativní budova, zámek je využíván jako společenské centrum, nikoli jako prvotní cíl turismu, apod.), případně jsou v soukromém vlastnictví a město tedy

nemůže jejich využití příliš ovlivnit. Po městě byly vytipovány speciálně zaměřené prohlídkové trasy a doplněny rozsáhlými tištěnými průvodci. Příležitostně jsou zařazeny také komentované prohlídky městem.

Město by nemělo zapomínat na maličkosti utvářející celkový dojem z města, například regulaci velkoplošné reklamy nebo i drobných reklamních poutačů na fasádách budov. Vždy je však třeba vyhodnotit efektivitu práce vložené do regulace těchto „nešvarů“ ve srovnání s výsledkem.

Kulturní nabídka města by měla být podpořena odpovídající infrastrukturou ubytovací a stravovacích služeb, rezervačních systému a případně také různými typy návštěvnických karet podporujících setrvání v dané lokalitě.

Závěr

Lomnice nad Popelkou je nevelké město v turisticky zajímavé a vyhledávané lokalitě Českého ráje. Město má bohatou historii, která se odráží v četnosti kulturních památek i rozmanitosti slohů, ve kterých jsou postaveny.

V 19. – 20. století došlo ve městě k rychlému rozvoji průmyslu v několika odvětvích. Mezi nejvýznamnější patří textilní průmysl, výroba cukrovinek a také strojírenství. Rozvoj města byl však násilně přerušen roku 1948 znárodněním všech fungujících podniků a jejich postupnou devastací. Po revoluci v roce 1989 se v mnoha případech majetky navrátili potomkům původních majitelů, kteří postupně v Lomnici nad Popelkou alespoň v malé míře obnovují rodinné tradice.

V průběhu 90. let a zejména začátkem nového tisíciletí byly díky dochovanému kulturnímu dědictví v Lomnici nad Popelkou vyhlášeny památkové zóny, konkrétně vesnická památková rezervace Karlov a městská památková zóna v centru města. To podpořilo snahy městských zastupitelů o regeneraci památkového fondu a umožnilo snazší čerpání finančních příspěvků na jeho obnovu. Díky tomu, že je většina kulturních památek v městské památkové zóně ve vlastnictví města, daří se postupně opravovat významné budovy i menší památky dotvářející atmosféru celého místa. Obnova vesnické památkové rezervace Karlov je ztížena tím, že památkově chráněné budovy jsou v soukromém vlastnictví.

Ve spolupráci se soukromými a církevními majiteli jsou obnovovány i ostatní objekty v centru a jeho okolí. Město je limitováno zejména nezájmem soukromých vlastníků o celkovou obnovu či alespoň řádnou údržbu svých domů v památkově chráněných oblastech. Za své snahy o zachování památek bylo město oceněno odborníky z Národního památkového ústavu a dvakrát se stalo vítězem krajského kola soutěže Historické město roku.

Zastupitelé města Lomnice nad Popelkou vynakládají nadstandardní úsilí a finanční prostředky z rozpočtu obce na zachování kulturního dědictví tohoto malého města a jeho smysluplného využití pro běžný život obce. Památky neobnovují pouze za účelem zvýšení turistického ruchu v oblasti, ale především pro zpříjemnění života ve městě svým občanům.

V průběhu předchozího desetiletí byly obnoveny nejvýznamnější památky, nadále je však třeba investovat do rozvoje centra města i jeho periferních oblastí. Za tímto účelem nechalo město vypracovat v roce 2014 rozsáhlou SWOT analýzu, na jejímž základě sestavilo Strategii rozvoje města Lomnice nad Popelkou pro roky 2016 - 2023. Ta jim měla pomoci specifikovat důležité cíle a pomoci širšímu zapojení neziskových subjektů i soukromých investorů do příslušných projektů.

V oblasti památkové péče jsou navrženy další projekty obnovy kulturních památek i celého prostředí památkové zóny, k jednotnějšímu postupu však stále chybí zpracovaný Plán ochrany památek.

V rámci Strategie bylo navrženo vypracování nového marketingového plánu za účelem podpory turistického ruchu ve městě a okolí. Je zřejmé, že v této oblasti město stále ještě „tápe“ a částečně hledá svou vlastní identitu. Nemá jasně definovanou značku, kterou by komunikovalo návštěvníkům a která by byla jednotícím prvkem připravovaných marketingových kampaní. Je třeba jasně určit pozici Lomnice jako destinace cestovního ruchu a nastavit související strategii.

Analýzou uvedených nástrojů a celkové koncepce Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou docházím k závěru, že město má velmi dobrou představu o možnostech dalšího rozvoje a zároveň i o omezeních, která je limitují.

Zároveň je však teprve na začátku jeho realizace a je třeba nastavit procesy, které zabezpečí maximální využití nástrojů, které si město v této strategické koncepci stanovilo. V uplynulém roce došlo k zanedbání shromažďování rozvojových podnětů k realizaci pro Akční plán na rok 2017, a proto pravděpodobně nedojde k širšímu zapojení dalších zájmových skupin, totiž soukromých investorů a neziskových organizací, na rozvojových aktivitách města.

Je třeba důsledně prezentovat na webových stránkách města i jinde možnost zapojení a přispění veřejnosti k péči o památkově chráněné oblasti i ostatní rozvojové projekty na území města.

Zdroje

Seznam použité literatury

- Akční plán rozvoje města Lomnice nad Popelkou: Lomnice nad Popelkou.* (16. 11 2016). Získáno 09. 01 2017, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=8675&id=10342&n=akcni%2Dplan%2Drozvoje%2Dmesta%2Dlomnice%2Dnad%2Dpopelkou
- Bártova vila: Lomnice nad Popelkou.* (28. 06 2015). Získáno 03. 12 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/bartova-vila/d-7800>
- Beranová, V. (2011). *Cestovní ruch a kulturní dědictví*. Praha: Vysoká škola cestovního ruchu a teritoriálních studií v Praze.
- Drahoňovský, J. (1998). Co dnes víme o městském znaku Lomnice nad Popelkou. *Krkonoše*(12), stránky 26-27. Získáno 26. 11 2016, z <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/4d735ff9c7e64b58c12569e7001a2d9c/686326dac76b05bc80256899004864c8?OpenDocument>
- Drahoňovský, J. (1999). Poznáváme: Mezi střechou Čech a rájem. *Krkonoše*(10), str. 18. Získáno 27. 11 2016, z <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/f953617d98c538abc1256c3700731bdf?OpenDocument>
- Drahoňovský, J. (2004). Památkové zóny: Lomnice nad Popelkou. *Krkonoše*(3), stránky 16-17. Získáno 27. 11 2016, z http://krkonose.krnap.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=8054&Itemid=4
- Dvořák, J. (2014). Alainova věž vzkříšena z ruin. *Krkonoše*(6), str. 42. Získáno 27. 11 2016, z http://krkonose.krnap.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=12637&Itemid=40
- Fučík, J. J. (1928). *Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou*. Lomnice nad Popelkou.
- Historické město roku 2014 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.* (08. 04 2015). Získáno 03. 12 2016, z Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska: <http://www.historickasidla.cz/cs/historicke-mesto-roku/historicke-mesto-roku-2014.html>
- Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.* (15. 04 2016). Získáno 04. 12 2016, z Sdružení historických sídel Čech, Moravy a

- Slezska: <http://www.historickasidla.cz/cs/historicke-mesto-roku/historicke-mesto-roku-2015/>
- Historické město roku 2015 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.* (13. 04 2016). Získáno 04. 12 2016, z Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska: <http://www.historickasidla.cz/cs/historicke-mesto-roku/historicke-mesto-roku-2015/>
- Historické město roku 2016 - Sdružení historických sídel Čech, M. a. (08. 12 2016). *Historické město roku 2016 - Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.* Získáno 08. 01 2017, z Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska: <http://www.historickasidla.cz/cs/historicke-mesto-roku/prihlasky-mest-do-souteze-za-rok-2016.html>
- Historie.* (nedatováno). Získáno 26. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnickenadpopelkou.cz/historie/ds-1034>
- Hodnocení činnosti za rok 2014.* (02. 03 2015). Získáno 04. 12 2016, z Kulturní a informační středisko Lomnice nad Popelkou: http://www.kislomnice.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200190&id_dokumenty=1211
- Hoření, J. (14. 09 2010). *Sladký návrat: Lomnické suchary opět voní Lomnicí - iDnes.cz.* Získáno 28. 11 2016, z iDnes.cz: http://liberec.idnes.cz/sladky-navrat-lomnicke-suchary-opet-voni-lomnici-f7f-/liberec-zpravy.aspx?c=A100914_142457_liberec-zpravy_oks
- Jákl, P. &. (2012). Historie pivovaru v Lomnici nad Ppelkou ve světle archeologického výzkumu. V *Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědná ročenka* (Sv. 25). Semily - Turnov - Jičín: Regionální muzeum a galerie Jičín; Státní okresní archiv Semily; Muzeum Českého ráje v Turnově; Státní oblastní archiv Litoměřice.
- Jakubec, P. (2002). Střípky k dějinám židovské populace na Lomnicku. V *Z Českého ráje a Podkrkonoší* (Sv. 15, stránky 121-140). Semily: Státní okresní archiv Semily.
- Kesner, T. &. (2010). *Lomnice nad Popelkou a okolí.* Lomnice nad Popelkou: Studio JB.
- Kuchyňová, Z. (24. 08 2007). Lomnice nad Popelkou - město, která má ve znaku tatarského zvěda. Praha. Získáno 29. 09 2016, z <http://www.radio.cz/cz/rubrika/cestujeme/lomnice-nad-popelkou-mesto-ktere-ma-ve-znaku-tatarskeho-zveda>
- Kulturní a informační středisko, příspěvková organizace. (30. 12 2016). *Veřejný rejstřík a Sbírka listin - Ministerstvo spravedlnosti ČR.* Získáno 08. 01 2017, z

Veřejný rejstřík a Sběrka listin: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=108248>

Lomnice nad Popelkou - Město - Česká republika - Liberecký kraj. (nedatováno). Načteno z Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska: <http://www.historickasidla.cz/dr-cs/225-lomnice-nad-popelkou.html>

Marhold, J. (1999). Perníkářství a cukrářství. *Krkonoše*(7). Získáno 28. 11 2016, z <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/o/cced89b3d6d41059c1256c3700731ac7?OpenDocument>

Mariánský morový sloup. (26. 04 2015). Získáno 27. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/mariansky%2Dmorovy%2Dsloup/d-7805/p1=7320>

MAS Brána do Českého ráje. (nedatováno). *Komunitně vedený místní rozvoj 2014-2020/MAS 2014 - 2020 MAS.* Získáno 08. 01 2017, z MAS Brána do Českého ráje: <http://www.masbcr.cz/cz/komunitne-vedeny-mistni-rozvoj-2014-20/strategie-mas-2014-2020.html>

Městský úřad Lomnice nad Popelkou, o. v. (22. 04 2009). *Územní rozhodnutí o umístění stavby: dostavba, přístavba a rekonstrukce bývalého pivovaru a obchodního centra Penny Market v Lomnici nad Popelkou.* Získáno 26. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/uzemni-rozhodnuti-o-umisteni-stavby-dostavba-pristavba-a-rekonstrukce-byvaleho-pivovaru-a-obchodniho-centra-penny-market-v-lomnici-nad-popelkou/d-1968>

Mikule, F. (07. 06 2015). *Alainův kříž.* Získáno 27. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/alainuv%2Dkriz/d-8001/p1=7322>

Morávková, L. (26. 04 2015). *Dům úřednictva: Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou.* Získáno 08. 01 2017, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/dum%2Durednictva/d-7817/p1=7320>

Morávková, L. (25. 04 2015). *Kostel sv. Mikuláše z Bari; Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou.* Získáno 27. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/kostel%2Dsv%2Dmikulase%2Dz%2Dbari/d-7795/p1=7320>

Morávková, L. (25. 10 2015). *Z historie lomnického ochotnického divadla.* Načteno z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/z-historie-lomnickeho-ochotnickeho-divadla/d-8557>

- Morávková, L. (Editor). (25. 04 2015). *Zvonice: Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou*. Získáno 26. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://lomnicenadpopelkou.cz/zvonice/d-7794/p1=7320>
- Morávková, L. (08. 02 2016). *Alainova věž postupuje do celostátního kola Památka roku 2015*. Načteno z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://lomnicenadpopelkou.cz/alainova-vez-postupuje-do-celostatniho-kola-pamatka-roku-2015/d-9055>
- Morávková, L. (12. 02 2016). *Továrna Mastných na Karlově: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou*. Získáno 28. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://lomnicenadpopelkou.cz/tovarna%2Dmastnych%2Dna%2Dkarlove/d-8453/p1=7321>
- Národní památkový ústav. (03. 05 2008). *Památkový katalog - činžovní dům*. Získáno 08. 01 2017, z Národní památkový ústav - Památkový katalog: http://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=189989
- Národní památkový ústav. (13. 10 2010). *Památkový katalog - Tylovo divadlo*. Získáno 08. 01 2017, z Národní památkový ústav - Památkový katalog: <http://pamatkovykatalog.cz/?element=765466&sequence=5&mode=fulltext&keywords=lomnice+nad+popelkou&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>
- Navrátil, I. &. (2015). *Urbář lomnického panství z roku 1667. V Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědná ročenka* (Sv. 28). Semily - Turnov - Jičín: Regionální muzeum a galerie Jičín; Státní okresní archiv Semily; Muzeum Českého ráje v Turnově; Státní oblastní archiv Litoměřice.
- Nejdl, K. (2011). *Management destinace cestovního ruchu*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- Novák, R. &. (2011). *Archeologický výzkum panského sídla v Lomnici nad Popelkou. V Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědná ročenka* (Sv. 24). Semily - Turnov - Jičín: Regionální muzeum a galerie Jičín; Státní okresní archiv Semily; Muzeum Českého ráje v Turnově; Státní oblastní archiv Litoměřice.
- NPÚ. (09. 02 2012). *Výsledky krajského kola Soutěže o nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových zón a rezervací v Libereckém kraji za rok 2011 - Národní památkový ústav*. Získáno 03. 12 2016, z Národní památkový ústav: <http://previous.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/tiskove-zpravy/news/9089-vysledky-krajskeho-kola-souteze-o-nejlepsi-pripravu-a-realizaci-programu-regenerace-mestskych-pamatkovych-zon-a-rezervaci-v-libereckem-kraji-za-rok-2011/>
- O nás - MAS. (nedatováno). Získáno 29. 11 2016, z MAS Brána do Českého ráje: <http://www.masbcr.cz/cz/o-nas.html>

- Obnova historického objektu radnice.* (13. 04 2010). Získáno 26. 11 2016, z Regionální rada NUTS II Severovýchod: <http://www.rada-severovychod.cz/realizovane-projekty/obnova-historickeho-objektu-radnice>
- Palatková, M. (2011). *Marketingový management destinací.* Praha: Grada publishing.
- Památkový katalog - Husův sbor.* (14. 10 2010). Získáno 08. 01 2017, z Národní památkový ústav - Památkový katalog: <http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=12813629&sequence=43&mode=fulltext®ion%5Bo%5D=Libereck%C3%BD+kraj&county%5Bo%5D=Semily&municipality%5Bo%5D=Lomnice+nad+Popelkou&page=2&resultsDisplay=list&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsR>
- Projekt Euroregionu Nisa v Lomnici: Lomnice nad Popelkou.* (24. 09 2015). Získáno 10. 01 2017, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/assets/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=8410
- Radnice: Kulturní památky: Lomnice nad Popelkou.* (2015). Získáno 27. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/radnice/d-7802/p1=7320>
- Revitalizace zámku v Lomnici nad Popelkou.* (03. 12 2009). Získáno 26. 11 2016, z Regionální rada NUTS II Severovýchod: <http://www.rada-severovychod.cz/realizovane-projekty/revitalizace-zamku-v-lomnici-nad-popelkou>
- Rygllová, K. &. (2011). *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v prai.* Praha : Grada Publishing.
- Sdružení Český ráj. (26. 07 2016). *Přehled benefitů - Český ráj.* Získáno 04. 12 2016, z Český ráj - oficiální stránky turistického regionu: <http://www.cesky-raj.info/cs/region-cesky-raj/regionalni-karta-hosta/prehled-benefitu.html>
- Sedlák, T. (2014). *Lomnicko.info.* Získáno 25. 11 2016, z <http://www.lomnicko.info/cz/historie/mestsky-znak.html>
- Sedlák, T. (2014). *Rohanský lovecký zámek.* Získáno 27. 11 2016, z Lomnice.info: <http://www.lomnicko.info/cz/pamatky/rohansky-zamecek.html>
- Scheybal, J. V. (1985). *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v Severních Čechách.* Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství.
- Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou.* (16. 11 2016). Získáno 29. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=10360

- Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 11.* (16. 11 2016). Získáno 05. 12 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=10349
- Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 2.* (16. 11 2016). Načteno z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=10358
- Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 9.* (16. 11 2016). Získáno 29. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: http://www.lomnicenadpopelkou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=10351
- Šíkola, P. &. (08 2015). Dopravní terminál Lomnice nad Popelkou; územně - technická studie. Praha. Získáno 27. 11 2016, z http://www.lomnicenadpopelkou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=8675&id_dokumenty=8948
- Tittelbachová, Š. (2011). *Turismus a veřejná správa*. Praha: Grada Publishing, a. s.
- Továrna firmy Ant. Jíny - Čokoládovny: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou.* (03. 08 2016). Získáno 28. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://lomnicenadpopelkou.cz/tovarna%2Dfirmy%2Dant%2Djiny%2Dcokoladovny/d-8449/p1=7321>
- Továrna firmy J. Horák - Elitex: Lomnice nad Popelkou.* (22. 04 2016). Získáno 28. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/tovarna-firmy-j-horak-elitex/d-9345>
- Továrna P. A. Šlechty - Technolen 01: Významné stavby: Lomnice nad Popelkou.* (12. 12 2015). Získáno 27. 11 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://lomnicenadpopelkou.cz/tovarna%2Dp%2Da%2Dslechty%2Dtechnolen%2D01/d-8450/p1=7321>
- Tradiční lomnické suchary : Lomnice nad Popelkou.* (14. 01 2009). Získáno 05. 12 2016, z Lomnice nad Popelkou - oficiální web města: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/tradicni-lomnicke-suchary/d-1748>
- Třicetiletá válka na Lomnicku.* (nedatováno). Získáno 26. 11 2016, z Lomnice.info: <http://www.lomnicko.info/cz/historie/tricetileta-valka-na-lomnicku.html>
- Vališka, L. (2000). Z historie Technolenu v Jilemnici. *Krkonoše*, stránky 22-23. Získáno 27. 11 2016, z <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/da28f37425da72f7c12569e600723950/f22d8d628e1c9b08c1256c37007337do?OpenDocument>

Seznam obrázků

Obrázek 1- městský znak Lomnice nad Popelkou; zdroj: www.lomnicko.info	3
Obrázek 2 - budova firmy P. A. Šlechta postavená roku 1910; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	8
Obrázek 3 -Původní podoba zámku, stav na začátku 20. století; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	14
Obrázek 4 - zvonice na hřbitově; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	16
Obrázek 5 - lomnický pivovar, podoba okolo r. 1910; zdroj: www.lomnickepivo.cz	18
Obrázek 6 - lomnický pivovar, stav 10/2010 při zahájení obnovy objektu; zdroj: www.kamir.iplace.cz	19
Obrázek 7 - pohled na budovu pivovaru z hlavní ulice, vpravo vchod do prodejny,	20
Obrázek 8 - Dům úřednictva; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	21
Obrázek 9 - Tylovo divadlo; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	22
Obrázek 10 - Husův sbor; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	23
Obrázek 11 - socha Panny Marie Karlovské; zdroj: www.lomnicko.info	24
Obrázek 12 - socha svatého Prokopa; zdroj: www.dropalik.mypage.cz	24
Obrázek 13 – roubenka č. p. 259; zdroj: www.mapy.cz	25
Obrázek 14 - dům č. p. 710 v Lomnici nad Popelkou; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	26
Obrázek 15 - dům č.p. 311, vlastní foto autorky.....	26
Obrázek 16 - lovecký zámek, původní podoba; zdroj: www.lomnice.info	27
Obrázek 17 – obnovená Alainova věž, zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	28
Obrázek 18 - Alainův kříž; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	28
Obrázek 19 - dnešní podoba zámku v Lomnici nad Popelkou, vlastní foto autorky	33
Obrázek 20 - zázemí Penny Marketu, vlastní foto autorky	35
Obrázek 21 - Bártova vila po obnově v roce 2014; zdroj: www.frydlantsko.eu ..	36

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Veřejné prostředky na obnovu vybraných památek v MPZ Lomnice nad Popelkou v letech 2005 - 2015	30
Tabulka 2 - Náklady na obnovu zámku v Lomnici nad Popelkou.....	33
Tabulka 3 - Náklady na obnovu radnice v Lomnici nad Popelkou	34
Tabulka 4 - Strategické oblasti MAS Brána do Českého ráje pro období 2014 - 2020	38
Tabulka 5 - Přehled specifických cílů pro strategický cíl Město pro sport a cestovní ruch postavený na tradicích a kulturním dědictví	39
Tabulka 6 - Počet návštěvníků Českého ráje v roce 2015.....	44

Seznam příloh

Příloha 1 - současná mapa centra města Lomnice nad Popelkou; zdroj: mapy.cz	63
--	----

Příloha 2 - reliéf na dřívku sochy Panny Marie Karlovské; zdroj: www.lomnicko.info	64
Příloha 3 - dům č.p. 262 na Karlovském náměstí; zdroj: vlastní foto autorky ...	64
Příloha 4 - dům č.p. 199; zdroj: pamatkovykatalog.cz	65
Příloha 5 - historický pohled na Karlovské náměstí; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	65
Příloha 6 - Rohanský zámek aktuální stav; zdroj: www.lomnicko.info	66
Příloha 7 - současná podoba kostela sv. Mikuláše z Bari; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	66
Příloha 8 - návrh úpravy autobusového terminálu; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	67
Příloha 9 - současný stav prostoru autobusového terminálu; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	67
Příloha 10 - SWOT analýza Lomnice nad Popelkou, zdroj (Strategie rozvoje města Lomnice nad Popelkou, Příloha č. 2, 2016)	68
Příloha 11 - nevzhledné označení podniku v MPZ, vlastní foto autorky	70
Příloha 12 - reklama na historické budově pivovaru; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz	70

Přílohy

Příloha 1 - současná mapa centra města Lomnice nad Popelkou; zdroj: mapy.cz

Příloha 2 - reliéf na dříku sochy Panny Marie Karlovské; zdroj: www.lomnicko.info

Příloha 3 - dům č.p. 262 na Karlovském náměstí; zdroj: vlastní foto autorky

Příloha 4 - dům č.p. 199; zdroj: pamatkovykatalog.cz

Příloha 5 - historický pohled na Karlovské náměstí; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Příloha 6 - Rohanský zámek aktuální stav; zdroj: www.lomnicko.info

Příloha 7 - současná podoba kostela sv. Mikuláše z Bari; zdroj: www.lomnickenadpopelkou.cz

Příloha 9 - současný stav prostoru autobusového terminálu; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

Příloha 8 - návrh úpravy autobusového terminálu; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

S - SILNÉ STRÁNKY	W - SLABÉ STRÁNKY
S1 Příznivá dopravní poloha na dopravním tahu z Jičína do Semil S2 Nízká zatíženost města tranzitní dopravou S3 Hustá a kvalitní síť cyklotras v okolí města S4 Pokrytí města veřejným osvětlením S5 Klidné a zdravé životní prostředí S6 Kvalitní/optimalizovaný systém svozu a separace odpadů, sběrný dvůr S7 Likvidace a využití biomasy k výrobě energii (plánovaná výstavba bioplynové stanice) S8 Podpora ekologického chování ze strany města S9 Udržení výroby v tradičních průmyslových podnicích ve městě S10 Stabilně a kvalitně fungující terénní a ambulantní pečovatelská služba S11 Město zřizuje tzv. dům zvláštního určení, využíváný pro poskytování pečovatelských služeb S12 Turistická atraktivita města + rekonstruované památky S13 Blízkost Českého ráje a dalších historicko-kulturních památek S14 Velké množství sportovních klubů a spolků S15 Široká nabídka sportovního vyžití ve městě S16 Dostatečné kapacity MŠ a ZŠ ve městě	W1 Spíše periferní poloha v rámci Libereckého kraje W2 Stárnutí a úbytek obyvatelstva města W3 Vystěhovávání ekonomicky aktivních obyvatel ve věku 25 – 39 let z obce (migrace za prací) W4 Vyšší míra nezaměstnanosti a malá nabídka pracovních příležitostí W5 Autobusové nádraží ve stavu nevyhovujícím dnešním požadavkům na hromadnou dopravu W6 Nedostatečná kapacita parkovacích míst např. na sídlišti, u sportovní haly a v některých dalších částech města W7 Nevyhovující stav některých místních komunikací W8 Postupný úpadek využívání železniční dopravy, ať už osobní či nákladní W9 Chybějící plynofikace/odkanalizování v některých okrajových částech města a postupné zastarávání stávající technické infrastruktury W10 Vyšší míra vandalizmu a kriminality W11 Znečištění ovzduší (zejména VOC) některými lokálními podniky a automobilovou dopravou

	W12 Nevyhovující ordinační hodiny některých specializovaných lékařů W13 Sezónnost cestovního ruchu většinou zaměřena na letní měsíce W15 Nedostatek prostředků na údržbu a rekonstrukci sportovní a kulturní infrastruktury W16 Nedostatečná infrastruktura limitující možnosti přilákání většího počtu turistů
O - PŘÍLEŽITOSTI	T - HROZBY
O1 Image města jako kvalitního místa pro život O2 Potenciál dalšího socioekonomického rozvoje města v souvislosti s budováním komunikace R35 O3 Modernizace autobusového nádraží O4 Dostavba a modernizace vodovodní a kanalizační sítě O5 Efektivní řešení vandalismu a kriminality ze strany PČR O6 Dobudování některých zařízení sociálních služeb – domov pro seniory, denní stacionář, nízkoprahové centrum pro mládež O7 Spolupráce s dalšími institucemi v oblasti Českého ráje v cestovním ruchu O8 Rozšíření nabídky zimního turistického ruchu O9 Intenzivnější marketing a propagace města O10 Rozvoj ekonomických aktivit v souvislosti s plánovanou dostavbou R35	T1 Pokračující trend stárnutí a úbytek obyvatelstva města při selektivní emigraci mladých lidí T2 Zvyšující se nároky na zdravotní a sociální péči v souvislosti se stárnutím populace T3 Omezování či rušení spojů ze strany veřejných autobusových dopravců T4 Postupující marginalizace obslužnosti města železniční dopravou T5 Úpadek tradičních odvětví, např. textilní výroby T6 Riziko absence odpovídající náhrady za dosluhující lékaře T7 Morální a technické zastarávání vzdělávací infrastruktury T8 Vysoké náklady v souvislosti s údržbou městského majetku T9 Periferizace regionu odkládáním výstavby R35

Příloha 11 - nevzhledné označení podniku v MPZ, vlastní foto autorky

Příloha 12 - reklama na historické budově pivovaru; zdroj: www.lomnicenadpopelkou.cz

